

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 15 (658)

Sėkmingų naujų mokslo metų!

UNIVERSITETŲ TARPTAUTINIAI RYŠIAI

VDU – tarptautiniame universitetų tinkle. Europos Komisija patvirtino finansavimą universitetų aljansui „Transform4Europe – T4E“, vienijančiam septynis Europos universitetus: Vytauto Didžiojo (Lietuva), Saro krašto (Vokietija), Alikantės (Ispanija), Triesto (Italija), Sofijos šv. Klimento Ohridskio (Bulgarija) universitetus, Silezijos universitetą Katowicuose (Lenkija) ir Estijos menų akademiją. Kartu jie kurs bendrą jungtinį, darnų, plačios apimties Europos universitetą, turintį jungtinę valdžią ir paslaugų struktūras.

Prof. Inetos Dabašinskienės teigimu, ši

universitetų iniciatyva suteiks galimybių daug glaudžiau ir intensyviau bendradarbiauti: bus sukurtos bendros infrastruktūros, dalinamasi esamais išteklių, vykdoma daugiau ir aukštesnės kokybės jungtinio laipsnio programų bei bendrų mokslo tyrimų „Šiuo projektu siekiama atsigręžti į regiono bendruomenę, kultūrą, menus, verslą ir kurti aplinką, palankią prasingoms iniciatyvoms“, – teigia Vytauto Didžiojo universiteto

Tarptautinio universitetų tinklo narių susitikimas. VDU nuotr.

atstovė. Šis tinklas sieks plėtoti jungtines akademines iniciatyvas, padėsiančias spręsti įvairius pasaulio iššūkius. Šios iniciatyvos bus grįstos tarpdisciplininėmis jungtimis, kalbų mokymusi ir inovatyviais žinių kūrimo formatais, skirtais padėti universiteto studentams, darbuotojams ir įvairių sričių praktikams.

Šio akademinio tinklo veikla siekia ne tik transformuoti įvairias akademinio bendradarbiavimo sritis, bet ir pasiūlyti naujus, lanksčius mobilumo modelius, kuriuos būtų galima įvairiapusėms pritaikyti visose Europos aukštosiose mokyklose. Tinkle dalyvauja apie 116 tūkst. studentų ir apie 18,5 tūkst. darbuotojų. *Parengta pagal VDU informaciją* ■

Augalų fiziologė habil. dr. Leonida Novickienė šią vasarą pasitiko gražų jubiliejinį gimtadienį

ŠIAME NUMERYJE

VDU rektorius – akademikas Juozas Augutis ● 1, 2 p.

Lietuvos Respublikos Seimo pranešimai ● 3 p.

Mokslininko pozicija ● 4, 5 p.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos pranešimai ● 3, 5, 6 p.

Klausimai žmonėms, gyvenantiems iš darbo pajamų ● 5 p.

Universitetų absolventų pasisakymai ● 2, 6, 7 p.

Iškilių asmenybių galerijoje: Jurgis Lebedys, Leonida Novickienė ● 7, 8, 9, 10 p.

Profesoriaus P. B. Šivickio išpūdžiai iš 1952 metais vykusios mokslinės ekspedicijos ● 2, 8, 10 p.

Netektys ● 11, 12 p.

VDU rektorius – akademikas Juozas Augutis

Rugsėjo 15 d. Vytauto Didžiojo universiteto (VDU) taryba antrajai kadencijai išrinko profesorių akademiką Juozą Augutį. VDU rektorius renkamas penkerių metų kadencijai. Jo kadencijos pradžia – spalio 1 d. VDU rektorius rinkimuose dalyvavo du kandidatai: profesorė Milda Ališauskienė ir akademikas Juozas Augutis. Trečiasis kandidatas – daktaras Vytautas Jankauskas, savo kandidatūrą po Senato posėdžio atsiėmė.

Akademikas Juozas Augutis yra VDU profesorius, matematikas, buvęs Lietuvos energetikos instituto Energetinio saugu-

mo tyrimų centro vadovas, tarptautinės asociacijos ESRA narys, Lietuvos mokslų akademijos tikrasis narys, NATO programos „Mokslas taikai ir saugumui“ ekspertas, Lietuvos matematikų draugijos ir Lietuvos statistikų sąjungos narys. 2005 m. profesorius buvo skirta nacionalinė mokslo premija, 2012-aisiais jam įteiktas Pasaulio energetikos tarybos Lietuvos komiteto apdovanojimas, 2019 m. įteiktos Prancūzijos Akademinių palmių ordino riterio insignijos.

Universiteto strategija

„Esu tvirtai įsitikinęs, kad Vytauto Di-

džiojo universitetas turi didžiulį potencialą ir visas prielaidas pasiekti daugiau, nei yra pasiekęs šiandien. Įsipareigoju, kad ateinantys penkeri universiteto gyvenimo metai taptų jo sukurtų ir išnaudotų galimybių metais“, – teigia rektorius. Jo parengtoje 2020–2025 m. veiklos programoje numatoma universiteto darnios plėtos strategija, kurioje dėmesys skiriamas penkioms svarbiausioms sritims: universiteto bendruomenei, keliui tarptautinio mokslo universiteto link, studijų ir studijavimo kokybei, autonomijos ir atsakomybės dermei, visuomeniškumui. Bus

■ Nukelta į 2 p.

VDU rektorius – akademikas Juozas Augutis

■ Atkelta iš 1 p.

tęsimi integracijos procesai su Švietimo ir Žemės ūkio akademijomis, siekiama toliau stambinti universiteto akademinis darinius, sudaryti dar geresnes sąlygas studentams gauti tarpdisciplinines studijas. Atskirą dalį strategijoje rektorius skiria ir universiteto vaidmeniui visuomenės raidai. Čia pagrindinė veiklos kryptis – universiteto autonomijos stiprinimas.

Patvirtinta prorektorų komanda

Taryba taip pat patvirtino ir prorektorų komandą. Mokslo prorektorius pareigas, kaip ir pirmosios kadencijos metu, eis prof. dr. Julija Kiršienė. Studijų prorektore tapo dr. Simona Pilkienė, komunikacijos – doc. dr. Vilma Bijeikienė.

VDU rektorius akad. Juozas Augutis.
R. Ščerbauskio nuotr.

Mokslo srityje pirmiausia išskiriamas siekis stiprinti mokslo tarptautiškumą, steigiant mokslinių tyrimų institutus prioritinėse mokslo kryptyse, mokslo finansavimo didinimas (Lietuvoje jam skiriama vos 0,9 proc. BVP, o tai gerokai mažiau už Europos Sąjungos šalių vidurkį (2,5 proc.), tarptautinių doktorantūrų organizavimas. Prorektorės darbotvarkėje numatomas ir universiteto įtakos bei matomumo didinimas, tolesnis bendradarbiavimas su valdžios ir verslo struktūromis stiprinimas.

Studijų prorektorės pagrindiniai siekiai bus studijų ir studijavimo kokybės gerinimas. Numatoma peržiūrėti ir tobulinti studijų programas, mažiau populiarias prijungiant prie bendresnių programų kaip specializacijos. Studijų kokybę planuojama kelti ir palaikant nuolatinius dialogus tarp bendruomenės narių, stiprinti neformalių

diskusijų tradicijas. Ketinama stiprinti studijų tarptautiškumą, tobulinti nuotolines studijas. Taip pat planuojama stiprinti bendradarbiavimą su kitais miesto universitetais – steigti Laisvą Kauno universitetinę erdvę, kurioje Kauno universitetai galėtų paskelbti atskirus dalykus, į kuriuos registruotis galėtų bet kurio Kauno universiteto studentai.

Komunikacijos prorektorės veiklos sritys bus tarptautinių partnerystės kūrimas, tarptautinio universitetų tinklo stiprinimas ir bendruomenės telkimas. Akcentuojami akademinės etikos, lygių galimybių, socialinės atsakomybės principai, tarpkultūrinė įvairovė, akademinio ir neakademinio personalo tobulėjimo bei karjeros galimybės. Siekiama gerinti jaunų šeimų darbo sąlygas, peržiūrėti jaunųjų mokslininkų darbo sąlygas. *Parengta pagal VDU pranešimą*

VRK ir LRT pažeidė įstatymus Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimas

Rugsėjo 11 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas (LVAT) patenkino Centro partijos-Tautininkų skundą ir panaikino Vyriausiosios rinkimų komisijos (VRK) pritarimą leisti Lietuvos nacionaliniam radijui ir televizijai (LRT) skirstyti rinkimų dalyvius pagal apklausų bendrovės reitingus. Teismas pripažino, kad toks skirstymas pažeidžia Lietuvos Respublikos Konstitucijoje ir tarptautiniuose teisės aktuose įtvirtintą lygiateisiškumo principą rinkimuose.

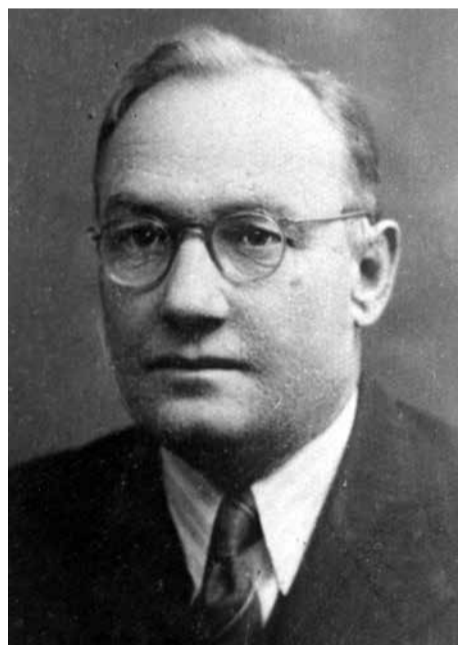
Atsižvelgdamas į LVAT sprendimą, LRT keičia Seimo rinkimams skirtų debatų organizavimo tvarką. Į visas LRT iniciatyvas rengiamas debatų laidas jų dalyviai – 17-os kandidatų sąrašų atstovai, bus kviečiami atsitiktinės atrankos tvarka – burtais. Apie burtų traukimo organizavimą visuomenė ir kandidatų sąrašai bus informuoti papildomai. Dalyvauti debatų laidoje bus kviečiama po 4–5 politinės kampanijos dalyves. Iš viso bus surengtos 8 debatų laidos.

Lietuvių kalbos mokytoja A. G. Astrauskaitė – išteisinta

Antroje mėnesį itin svarbi teisingumo pergalė po LRT privertimo traukti burtus televizijos debatų dalyviams: Astra Genovaitė Astrauskaitė rugsėjo 16 d. Vilniaus apylinkės teisme laimėjo bylą dėl jos neva neteisėto mojavimo valstybine trispalve Lietuvos Respublikos vėliava. Teismas labai išsamiai išnagrino visas aplinkybes ir nu-

statė, kad visi policijos veiksmai jos atžvilgiu yra neteisėti, pradedant reikalavimu prisistatyti, uždarymu grotuotame automobilio skyriuje šalia šuns ir be saugos diržo, uždarymu į laikino sulaikymo patalpas komisarijate, ir baigiant neteisėta rankinės apžiūra. „Mokslo Lietuvos“ informacija

Ekspedicija į Rusiją ir Kazachstaną (1952 m.) Prof. P. B. Šivickio dienoraščio fragmentai

Profesorius P. B. Šivickis (1940 m.)

Tęsinys. Pradžia – Nr. 14 (657)

Rugpjūčio 2 d. Važiavome į Viazovką. Kai kur privažiuosi lauką, kuris, kiek tik akis gali užmesti, geltonuoja kaip vaškas. Tai saulėgrąžos žydi. Tas geltonuojantis plotas apima daugybę hektarų. Kiek, keleiviui sunku pasakyti. Kaip tik akis gali užmesti, vienoje ir kitoje pusėje lauko, iki pat horizonto pakraščiu matyti vien tik geltonuojančios saulėgrąžų galvos. Tą marių lauką išraižo tik skersai išilgai einančios įvairaus amžiaus miškų juostos. Vienos dar tik sodinamos, kitos – pasodintos, o trečios jau gerokai paaugusios. Šiandien pasitaikė šilta vėjuota diena. Mašinoje vėjas taip didelis ir važiuojant muša į veidą. Nusprendžiau nusiimti akinius, kad jų nenuneštų vėjas. O kur juos tada sveikus sugaudysi...

Viazovkos miestelis – rajono centras. Per jį eina nemažas upokšnis, rodos, Elanės

■ Nukelta į 8 p.

UNIVERSITETŲ ABSOLVENTŲ PASISAKYMAI

Universitete išmokstame bendrauti

Vilniaus Gedimino technikos universitete (VGTU) Karolis Sankauskas baigė Aplinkos inžinerijos fakultetą. Kadangi vidurinėje mokykloje jam sekėsi tikslieji mokslai, jis nusprendė pasirinkti anuomet retesnę aplinkos apsaugos inžinerijos studijų kryptį. „Įdomiausi buvo pirmieji mėnesiai, praleisti universitete. Atvykęs į daugiatūkstantinę studentišką terpę, supratau, kad čia niekas negaišta laiko su tais, kurie nesistengia mokytis“, – pasakoja absolventas. Jo teigimu, universitetas yra ta vieta, kurioje išmokstama bendrauti, prisitaikyti, pažinti pasaulį. Visas sukauptas žinias galima pritaikyti praktiškai.

Baigęs studijas, Karolis įkūrė bendrovę „Projektavimo sprendimai“, kuri jau 15 metų sėkmingai plėtoja veiklą. Joje dirbant, teko prisidėti prie įvairių projektų įgyvendinimo. „Įdomus ir sudėtingas buvo naujo „Mantingos“ fabriko projektavimas. Turėjome

sukonstruoti nepertraukiamos gamybos pastatą, kuriame tilptų 1200 darbuotojų. Teko projektuoti ir naują Lietuvoje kartingų trasą. Pertvarkyti senus pastatus, pavyzdžiui, gamyklas, pritaikyti jas naujam gyvenimui, keičiant veiklos pobūdį, – vienas malonumas. Įdomiausi tie projektai, kurie pastebimi ir džiugina žmones, kaip Bernardinų parkas ar Tiškevičių dvaras Užutrakyje“, – pasakoja VGTU absolventas.

Bendrovės įkūrėjas kasdien susiduria su įvairiais išbandymais. Pagrindinis jų – kaip rasti daugiau laiko ir išnaudoti jį kuo produktyviau. Norint tai padaryti, reikia suburti komandą ir ją motyvuoti. „Kiekvieną rytą peržvelgiu savo dienvartę. Tuomet einu į susitikimus, kurių per dieną – nuo kelių iki keliolikos. Dažniausiai stengiuosi rengti susitikimus įstaigoje, tačiau, kai pasižiūriu į per dieną nuvažiuotų kilometrų skaičių, nejučia nustumu, kiek daug

laiko praleidžiu automobilyje“, – teigia Karolis.

Šiuo metu K. Sankauskas dirba prie VGTU Antano Gustaičio aviacijos instituto naujo pastato projekto. Tai – fakulteto priestatas, kuris pagyvins jau esantį statinį ir suteiks jam išskirtinumą. Čia bus auditorijos studentams, į naujas patalpas persikels ir instituto administracija. Lauke projektuojamas mini pakilimo takas, o pastato viduje kabos ultra lengvasis lėktuvas. „Visa tai padės suprasti, kur esi, kuo nori tapti ateityje. Prie šio projekto įgyvendinimo prisidėjau, norėdamas atiduoti tam tikrą duoklę – sukurti gražų pastatą ir taip universitetui atsidėkoti už įgytas žinias. Siekiu suprojektuoti tokį statinį, kad studentai jo nuotraukomis dalintųsi socialiniuose tinkluose. Jauniems žmonėms įvaizdis ir išskirtinumas yra vieni svarbiausių dalykų.“

■ VGTU absolventas Karolis Sankauskas

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

RINKIMAI: INFORMACIJA IR REKLAMA (1)

Jonas Jasaitis

Ką verta pasirinkti?

Prieš keletą dienų vienoje televizijos žinių laidoje buvo parodytas reportažas, labai taikliai iliustruojantis rinkėjų nuotaikas. Į žurnalisto klausimą, už ką balsuotų šiuose Seimo rinkimuose, atsakinėjo galbūt ir atsitiktinai pakalbinti žmonės. Tačiau jų atsakymai – tikrai ne atsitiktiniai, o tipiški, t. y. tokie, kuriuos bet kuris iš mūsų ne kartą yra girdėjęs ar panašiai mąstęs. Vienas iš jų ramiai paaiškino, kad pasielgs „pagal užsimerkusios bobutės pirštą“: į kurių partijos sąrašą pirštas pataikys, tą iš ilgo sąrašo ir pasirinks, nes jokio skirtumo tarp tų pagrindinių (parlamentinių, sisteminių, didžiųjų ir pan.) partijų jis nematęs. Kitas su neslepia ironija paaiškino, kodėl balsuos už „konservatorius“, nes... „konservuotas daiktas ilgai laikosi“.

Trečioji su užsidegimu aiškino, kad visada balsuoja tik už tos pačios grupuotės atstovus, tačiau, kodėl būtent juos pasirinko, įvardinti nesugebėjo. Keturias dešimt, kad už tuos pačius šiemet tikrai nebebalsuos, nes „jie nieko gero nepadarė“, todėl bandys pirmenybę suteikti kitiems, nors ir apie juos nieko nežino. O nemaža užkalbintųjų grupelė dėstė, kad balsuoti visai neis, nes, kad ir ką išrinktų, valdys tie patys – niekieno nerinkto „elito“ atstovai, kurių rankose yra pinigai, taigi ir valdžia, ir įtaka: „Jie neprekiauja poveikiu, nes jau seniai jį įsigijo...“

Kai prasidėjo Vytauto Bako inicijuotas gerai žinomo verslo sambūrio bylos dėl poveikio valstybės institucijoms nagrinėjimas, grupelė asmenų, vadinančių save labai gerai informuotais (o gal jie ir yra tokie, kas ten žino), politinių aktualijų laidoje rimtai aptarinėjo, už kiek galima nupirkti visą Vyriausybę. Ne tik aptarinėjo, bet ir minėjo konkrečias (beje, ne tokias jau ir dideles) sumas.

Kilus eiliniam „skandalui“ dėl labai greito, bet labai brangiai kainavusių „greitųjų testų“ pirkimo, vienas iš valstybės vadovų eilinį kartą kandžiai paaudėjo Seimą, kad ne tuo adresu kreipėsi ir ne tokius klausimus uždavė, kad viskas buvo padaryta tiksliai „pagal tuo metu galiojusią tvarką“. Kalbėjo lygiai tiek laiko, kiek iš viso buvo skirta problemai aptarti. O juk klausimas buvo elementariai paprastas: kodėl vieni pirkto būtent iš šio pardavėjo, nors kiti pasiūlė (o kita valdžios institucija ir nupirko) keturis kartus pigiau? Kitaip tariant, kur ir kodėl nukeliavo keturi su puse milijono? Juk tauta (tegu dar ir ne taip garsiai ir ne taip drąsiai, kaip tai jau daroma kaimynystėje) vis tiek klausinėja: kodėl nupirkta už šešis milijonus, nors buvo galima už pusantro? Kodėl su tais, kurie tą patį produktą tuo pat metu siūlė pigiau, niekas net nekalbėjo? Jei yra kažkokių aplinkybių, kurių tada nepaisyti buvo neįmanoma, gal dabar galima jas įvardinti? Bet atsakymų nėra... Pusketvirto milijono – tik smulkmena? Kaip ir tie trys šimtai tūkstančių eurų vienam klerkiui... tik už „tarpininkavimą“.

Kur slypi korupcijos šaknys?

Po visą Lietuvą iškabinėti kelių kvadratinį metrų dydžio spalvoti plakatai, kuriuose ir su laimingomis damomis, ir su pasitempusiais jaunikačiais šypsosi tas pats praplikęs ūsuotas dėdulė, kažkada prašęs politinio prieglobsčio Lietuvai nedraugišką elgesį demonstruojančioje valstybėje, kurios vadovai bando įtikinti pasaulį perrašyti istoriją, o sovietinės imperijos suirimą vertina kaip didžiausią nesėkmę.

Prieš kelerius metus vieno gamintojo iškabintoje reklamoje šalia išvaizdžios merginos buvo parašyta „Kai norisi mėsos...“ Gal tai tik atsitiktinumas, kad merginą, kaip mėsos simbolį, pasirinkęs reklamos užsakovas buvo tiesiogiai susijęs su tuo pačiu ūsuotu dėdule? Tik šį kartą reklaminiuose plakatuose neparašyta, ko jam norisi dabar.

Vos už kelių metrų kitame plakate rankas iškėlęs kitas dėdulė aiškina, kad „Mums – pakeliui.“ Bet kur jis pats eina ir kitus kviečia – atsakymo nėra. Tai kiek tų, išsamiai besidominčių kandidatų sąrašais, yra tarp mūsų?

Mano kartos žmonėms tikruose rinkimuose, kai buvo žinoma, kurią pusę verta pasirinkti, teko dalyvauti tik

kartą – renkant Aukščiausiąją Tarybą, dabar atgaline data pervardintą Atkuriamuoju Seimu: arba balsuoti už Sąjūdį, arba už ką tik pakeitusią pavadinimą LKP (vėliau – LDDP). Tačiau tada, kai po greitai kilusių intrigų į valdžią grįžo LKP – LDDP su „saviškiu, patyrusiu ūkininku“, net ir tokio pasirinkimo nebeliko. Netrukus pasigirdo ir labai įsimintina frazė – „Ubagų į Seimą neįleisime.“ Eiliniam nepasiturinčiam (taigi, anot staiga praturtėjusiųjų, ubagai) galimybė būti išrinktam sulig kiekviena nauja Seimo kadencija vis mažėjo, kol beveik visai išnyko.

Dauguma pokyčių vyko labai sparčiai. Svajonė, kad, atkūrus nepriklausomybę, Lietuvos gyventojų skaičius padidės ir netrukus pasieks keturis milijonus, greitai išblėso. Nors po 90-ųjų tai atrodė visai realu: juk atkūrėme valstybę – Tautos namus. Tai ką reiškia tie trūkstanti 300 tūkst. piliečių? Juk žmonės jausis saugesni ir laimesnesni, todėl gausės šeimos, gal sugrįš ir bent vienas kitas pokario bangos emigrantas su jau užjūriuose užaugusiais vaikais. Deja, tikro saugumo neatsirado. Rytais, važiuodami į darbą, matėme vis ilgėjančias norinčių emigruoti eiles prie Vokietijos ambasados. Bet kodėl? Dar taip neseniai Baltijos kelyje stovėjome susitelkę ne mažiau už vokiečius, griovusius Berlyno sieną. Tada jie iš mūsų mokėsi, o ne mes iš jų...

Žmogui reikia pragyventi, o darbo ir atlyginimo staiga nebeliko. Tada dirbau Seime Tautininkų parlamentinės frakcijos patarėju. Iš Kauno atvažiavo solidi garbingų žmonių grupė. Jie su neslepia siaubu pasakojo, kaip viena po kitos uždamos stambios, paklausią produkciją gaminusios pramonės įmonės, teikusios pragyvenimo šaltinį net ne šimtams, o tūkstančiams žmonių, ne tik kauniečių. Šioje grupėje buvo gamyklų inžinierių ir kitų specialistų, tuometinio Kauno politechnikos instituto (dabar – KTU) mokslininkų. Jie atsivežė sukurta planą, kaip išgelbėti šias gamyklas, jas reorganizuojant pagal nūdienos poreikius. Tarptautinis susitarimas su garsiąja „General Motors“, gaminusia ne tik modernius automobilius. Su Amerikos milžino pagalba buvo planuojama Lietuvoje įkurti žemės ūkio technikos gamybos susivienijimą visai Rytų Europos rinkai. Jau esu rašęs, kad ši idėja Lietuvoje netrukus buvo sužlugdyta: modernios įmonės skubiai skelbė bankrotus, tiek inžinieriai, tiek aukščiausios kvalifikacijos darbininkai buvo išmesti į gatvę, o šio sumanymo autoriai – apšmeižti. Panašūs procesai vyko ir visoje Lietuvoje. Tik neteko girdėti, kad bent vienas šių aferų organizatorių būtų išaiškintas ir nuteistas. Netrukus prasidėjo naujųjų lietuviškų milijonierių ir korupcijos židinių formavimosi laikotarpis. Padėtį pakeisti galėtų tik rinkimai, atvesdami į Seimą su nusikaltėliais nesusijusius žmones.

Pagal dabartinę rinkimų „tradiciją“, juose dalyvauti gali tik labai turtingi asmenys arba jų susivienijimai. Nešvari šių rinkimų kampanija prasidėjo dar gerokai prieš paskelbiant kandidatų sąrašus, kai ir LRT, ir VPK sumastė, kad net pirmieji rinkimų debatai – kandidatų prisistatymas Lietuvai vyks dviejose skirtingo rango „lygose“: didžiųjų (sisteminių, t. y. tarnaujančių dabar esančiai sistemai) ir mažųjų (nesisteminių, bet norinčių išardyti tokią sistemą) politinių jėgų sąrašų. Net „Lrt“, kaip velnias kryžiaus bijanti ištarti „Lietuvos radijas“ ar „Lietuvos televizija“, nuolat kala į savo klausytojų ir žiūrovų galvas tik tų „sisteminių“ grupuočių pavadinimus: „tėvynės sąjunga (krikščionys demokratai)“, „socialdemokratai“ (dar ir „socialdarbiečiai“), „liberalų sąjūdis“, „darbo partija“. Tarp neseniai sukurtų junginių kažkodėl dar išskiriama „laisvės partija“ ir dar viena kita grupuotė, atstovaujama dabartinių Seimo narių, jau spėjusių ir kelis kartus pakeisti savo pavadinimus, kaip antai „trys muškietininkai“. Nuolat skelbiami besikeičiantys jų populiarumo „reitingai“, rodomi interviu su jų vadovais. Vienintelė politinė jėga, sugebėjusi suvienyti savo šalininkus, – dar R. Ozolo įkurta Centro partija ir tautininkai, prof. V. Radžvilo ar A. Juozaičio sutelkti žmonės paliekami kažkur užkulisiuose. Apie juos pranešti rinkėjams būtų įmanoma, tik turint „didelius pinigus“. Valdantieji akylai stebi, kad apie juos rinkėjai nieko nesužinotų. Panaudojama net pandemija, kurios pretekstu bet kokie pilietiniai susibūrimai – nepageidautini.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

A. Lukašenka turi būti teisiama už nusikaltimus savo šalies žmonėms. 2020 m. rugpjūčio 18 d. Seimo plenarinio posėdžio metu Baltarusijos opozicijos ir pilietinės visuomenės atstovai viešai prašė Lietuvos Respublikos Seimo, o per jį – ir kitų Europos Sąjungos valstybių parlamentų, be kita ko, inicijuoti procesą, kad tarptautiniu mastu būtų ištirti Baltarusijos valdančiojo režimo ir Aleksandro Lukašenkos padaryti nusikaltimai – oponentų, režimo kritikų žudymai, žmonių grobimai.

Buvo pranešta apie dešimtis be žinios dingusių žmonių, smurtą net prieš mažamečius vaikus. Gavę šią informaciją, Seimo nariai Vytautas Bakas ir Povilas Urbšys ragina tarptautinę bendruomenę atlikti tyrimą dėl A. Lukašenkos ir jo režimo padarytų nusikaltimų. „Šiandien kartu su kolega Povilu Urbšiu pateikiau pataisą rezoliucijai, siūlydamas ją papildyti raginimu tarptautinei bendruomenei atlikti tyrimą dėl Aleksandro Lukašenkos ir jo režimo padarytų, tačiau iki šiol neištirtų nusikaltimų savo žmonėms, tautai (politinių konkurentų žudymą, opozicijos narių, žurnalistų grobimą ir kitus nusikaltimus). Šie nusikaltimai truko dešimtmečius“, – kalbėjo V. Bakas.

„Lietuva siekia būti Rytų politikos eksperte, viso Vakarų pasaulio dėmesys nukrypęs į įvykius Baltarusijoje, todėl šalia siūlymo įvesti sankcijas, paleisti sulaukytuosius, būtina priminti tarptautinei bendruomenei apie A. Lukašenkos režimo padarytus nusikaltimus. Panašu, kad Baltarusijoje yra net ne diktatorius, tai nusikaltėlis ir kalbėti su juo nėra apie ką. Jo veiklą reikia tirti, o jį teisti nepriklausomame teisme. Tai turėtų būti vienas iš mūsų patarimų Vakarų visuomenei“, – situaciją pakomentavo V. Bakas.

Regionų politika: pažadai ir tikrovė. Seimo narys prof. Kęstutis Masiulis kreipėsi į Seimo Valstybės ir savivaldybių komiteto pirmininkę Guodą Burokiene, prašydamas vykdyti parlamentinę kontrolę ir komiteto posėdyje svarstyti Vyriausybės vykdomą regionų politiką. „Atskirtis tarp regionų didėja, atlyginimų skirtumai tarp Vilniaus miesto ir kitų savivaldybių išlieka dideli ir toliau auga. Darbuotojų skaičius visose savivaldybėse sumažėjo, išskyrus Vilniaus miestą. Keistai atrodo Vyriausybės sprendimai, skatinantys valstybės sektoriaus darbuotojų perkėlimą į sostinę iš kitų regionų. Vien 2019 m. Vilniaus apskrityje sukurta per 3 tūkst. naujų darbo vietų, kai regionuose tokios darbo vietos buvo naikinamos“, – sakė parlamento narys.

Statistikos departamento duomenimis, 2019 m. iš valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojamų darbo vietų šalyje buvo 308 tūkst. Per metus sumažėjo visose apskrityse, išskyrus Vilniaus. „Sostinėje valstybės institucijose ir įmonėse dirba apie 100 tūkst. darbuotojų – kas trečias vilnietis, o dar papildomai sukuriama darbo vietos, kurios aptarnauja šį sektorių. Bent dalies darbo vietų perkėlimas į regionus galėtų smarkiai pagyventi tų vietų darbo rinką, o sostinėje dėl to nebūtų didelių pasikeitimų, nes privačiose įstaigose ir taip gausu laisvų darbo vietų. Gaila, bet Vyriausybė vykdo priešingą politiką – iš regionų darbo vietų keliamos į Vilnių. Todėl būtinas dialogas su Seimu, kurį sudaro parlamentarai iš visos Lietuvos“, – kalbėjo K. Masiulis.

Per 2019 m. Vidurio ir Vakarų Lietuvos regione buvo panaikinta 5,7 tūkst. valstybės finansuojamų darbo vietų, 2018 m. – 5,1 tūkst., 2017 m. – 3,9 tūkst. ■

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

S tojimo į aukštąsias mokyklas ir profesinio mokymo įstaigas rodikliai. Per pagrindinį bendrojo priėmimo etapą prašymus studijuoti Lietuvos aukštosiose mokyklose pateikė 29,4 tūkst. stojančiųjų. Tai beveik 10 proc. daugiau nei 2019 m., kai jų buvo 26,8 tūkst. Stojančiųjų į aukštąsias mokyklas skaičius šiemet yra didžiausias per pastaruosius ketverius metus nuo 2016 m. Daugiau kaip 13,6 tūkst. stojančiųjų tenkina valstybės finansuojamoms vietoms nustatytus reikalavimus. Tai 1,8 tūkst., arba 15 proc., daugiau, negu praėjusiais metais buvo priimta per visus priėmimo etapus – 2019 m. studijų sutartis dėl valstybės finansuojamų vietų sudarė 11,8 tūkst. asmenų.

■ Nukelta į 5 p.

MOKSLININKO POZICIJA

Mokslininkų dalyvavimas, kuriant ir įgyvendinant valstybės raidos strategiją, yra būtinas

Interviu su prof. habil. dr. Gediminu Merkiu

– „Mokslo Lietuvos“ redakcija jau rašė, kad rugsėjo 18 d. Lietuvos mokslininkų sąjunga kartu su Šiaulių universitetu rengia tarptautinę mokslinę konferenciją „Valstybės strategijos raida XXI amžiuje: tautinis ir tarptautinis kontekstas“. Kurie Lietuvos Respublikos raidos aspektai jums kelia didžiausią nerimą?

– Per pastaruosius keliolika metų visos Lietuvos valdžios grandys – Seimas, vykdomoji valdžia ir teisminė valdžia, mano nuomone, giliai deintelektualizavosi. Truputį kai kur dar laikosi vietos savivalda, kuri šiaip jau yra suspausta ir suvaržyta. Valstybė neturi strateginės vizijos, žmonės nepasitiki valdžia, yra nusivylę teisės sauga. „Žemyn važiuoja“ švietimas, nuo sesės Estijos šioje srityje mus skiria šviesmečiai. Mažumėlę dar stebuklingai laikosi sveikatos apsauga ir kultūra, bet griūtis ženklų matome ir šiose srityse.

BVP auga, bet žmonių gyvenimas negerėja. Vidutinis lietuvis sukuria gėrybių daugiau nei vidutinis lenkas ar estas, bet algą kažkodėl gauna mažesnę. Pagal darbo našumą laipsniškai artėjame prie Europos Sąjungos (ES) vidurkio, bet atlyginimai proporcingai neauga. Lietuva jau seniai yra tapusi neteisingų atlyginimų šalimi. Čia masiškai pasireiškia toks netoleruotinas dalykas, kaip dirbančiųjų skurdas. Pabandykite švedui ar šveicarui paaiškinti, kas yra „bobutės paskola“. Liksite nesuprastas. Neišmokėtą atlyginimų dalį mums mikliai išdalina greitaisiais kreditais ir taip padaro priklausomus.

Darbo psichologijoje ir sociologijoje yra žinoma metafora: „Laimingos karvės duoda daugiau pieno.“ Geras ūkininkas darbinius gyvulius prižiūri geriau, nei nemaža dalis darbdavių Lietuvoje žiūri į savo darbuotojus. Samdiny, nustumtas nuo savo darbo vaisių, niekada nebus motyvuotas, niekada nedirbs labai našiai. Tie patys, pasak vietos darbdavių, našiai dirbti nesugebantys lietuviai puikiai dirba Airijoje ar Norvegijoje ir yra motyvuojami bent tris kartus didesniu atlyginimu. Visi, kas turi stažą ir sąžiningai, kokybiškai dirba pagal specialybę, turėtų šandieninę savo algą dauginti bent iš koeficiento 1,8. Čia maždaug ir būtų teisingas, realiai uždirbtas atlyginimas.

Šalies viduje išlieka klaidūs regioniniai kontrastai. Susiformavo dvi Lietuvos – Vilnius ir likusi Lietuva. Smulkusis ir vidutinis verslas Lietuvoje sukuria apie 75 proc. BVP, tačiau visa oligarchinės valdžios globa ir protekcionizmo malonės, visos išmokos, palankūs įstatymai ir pan. atitenka tik stambiajam verslui ir concernams. Verslo mažiukai gauna tik „riestainio skylę“ ir mokesčines bei kredito prievolas.

Beje, jokios normalios smulkiojo ir vidutinio verslo kreditavimo sistemos Lietuvoje iki šiol nėra. Valdžia pjauna šaką, ant kurios sėdi. Užsienio bankai apskritai siautėja tarsi savo kolonijoje. Neseniai kilo tarptautinis skandalas dėl milijardų išplovimo Skandinavijos bankuose. Normali Vyriausybė, jei tokia būtų, paimtų tuos bankus už trumpo pavadžio ir pasakytų: „Susimąžinkite savo apetitus, išpirkite kaltę, nes kitaip suspen-

duosime licencijas ir pasikviesime į Lietuvos rinką kitų šalių bankus...“ Deja, panašu, kad patys skandinavų bankai vedžioja valdžią už trumpo pavadžio, nelyginant romų pudeliuką...

ES remia savo žemės ūkį ne tik dėl jo prekinės produkcijos, bet ir dėl to, kad neišnyktų kaimas, kad gyvuotų šeimos ūkiai, įsitvirtintų ekologinė žemdirbystė. Didžioji paramos dalis išsivysčiusiose ES šalyse atitenka būtent nedidelėms ūkiams, o Lietuvoje – viskas atvirksčiai. Kuo didesnis agrarinis ūkis, tuo daugiau paramos atsirikia. Mūsų Prezidentas neseniai pasiūlė įvesti išmokų lubas. Pažiūrėkime, kas mūru stoja už latifundinės žemdirbystės protegavimą šalyje? Ogi socialdemokratų (!) deleguotas ministras. Tokia štai „socialinė demokratija“ Lietuvoje.

– Ar tiesa, kad Lietuvos politinėje sistemoje nebėra jokių politinių ideologijų?

– Visos Lietuvos „sisteminės“ partijos *de facto* vykdo neoliberalistinę, globalistinę politiką. Lietuvių kalba ir visa lietuviybė stumiamą iš viešos erdvės. Aršios viešos rietenos tarp partijų lyderių yra iš dalies imituotos, paremtos asmeniškumais ir psichologizmais. Bet kuriuo atveju ta imituota konfrontacija tikrai nėra vertybiškai ar ideologiškai motyvuota. Tai – primityvus teatras, kuris mulkina rinkėjus ir padeda grupuotėms bei jų vadams toliau valdyti. Piliečiai yra nuįgalinti, jų nuomonė ir interesai – niekam neįdomūs. Pilietinė visuomenė – silpna ir fragmentuota.

Šalies ekonometrinių rodiklių nuolat gražėja, o žmonių gyvenimas – ne. Mūsų šeimos negimdo, vyksta masinė emigracija. Lietuva yra sparčiausiai išsivaikščiojanti ir išmirštanti ES valstybė. Didžiulė socialinė nelygybė. Jau netgi Europos Komisija ir EPBO ragina Lietuvą: „Darykite ką nors“, o mūsų valdžia atsako: „Nėra pinigų, be to, mes visai gerai laikomės...“

ES vidutiniškai perskirsto apie 40 proc. BVP, o Lietuvoje tik 30 proc. Dėl to kenčia mūsų viešųjų paslaugų kokybė, valstybės ir jos demokratijos kokybė apskritai. Ką tik kažkur perskaičiau, kad JAV BVP dėl „koronės“ traukiasi 31 proc. Jei čia ne „melagiena“, tai – klaidūs skaičiai. Kad ir kaip ten būtų, JAV turi rezervinės valiutos spausdinimo mašinėlę, o Lietuva – ne. Dėl pandemijos ir pasaulinės ūkio krizės laukia socialinė ir ekonominė griūtis. Todėl labai svarbu, kad tiek Seime, tiek ir kitose valdžios struktūrose atsirastų kuo daugiau giliai išsilavinusių, nesuteptą reputaciją turinčių patyrusių, kompetentingų asmenų, įskaitant mokslininkus.

Kadaise pirmosios Lietuvos vyriausybės, vadovaujamos mokslininkų K. Prunskienės, G. Vagnoriaus, atlaikė blokadą, pasiekė tarptautinį pripažinimą, didžiulės rizikos ir neapibrėžtumo sąlygomis paklojo modernios valstybės pamatus. Anuomet „sąjūdiniėje“ Aukščiausiojoje Taryboje, vėliau Seime ir vykdomojoje valdžioje buvo daug mokslininkų, kultūros žmonių. Tai Kazimieras Antanavičius, Eduardas Vilkas, Darius Kuolys, Aloyzas Sakalas, Bronius Kuzmickas, Bronislovas Genzelis. Visų ir nesuminėsi. Valdžioje buvo daug daugiau intelekto ir

aukštos moralės nei dabar. Čia viena iš priežasčių, kodėl apskritai išlikome.

Dabartinėje valdžioje praktiškai nebemačiau holistinę kompetenciją turinčių garbingų asmenybių, kurios vykdytų vertybėmis grįstą politiką, kurioms rūpėtų strateginė Lietuvos ateitis. Tiesiog funkcionuojama pagal ketverių metų trukmės politinių kadencijų ciklą... Jei mūsų politinis elitas, jo personalinė sudėtis per šiuos Seimo rinkimus nebus atnaujinti intelektualiai, tai destruktivūs procesai valstybėje tik stiprės, o Lietuva, kaip nacionalinė valstybė, bus ir toliau sparčiai išmontuojama. Tyčiojama iš lietuviybės, kėsinama į tradicinę šeimą, tėvystę ir motinystę, niekinami pokario partizanai, o Lietuvos gamtą užlieja „Grigeo“ srutos. Mokytoja, viešai mosuojanti sostinėje trispalve, sulaukoma, vežama į areštinę, o išsigimusi teisinė sistema uoliai siuva jai bylas...

– Raginate tautines patriotines jėgų vienyti rinkimams į Seimą. Kaip pavyko?

– Pavyko tik iš dalies. Diskusijų ir derybų būta, tačiau susivienijo tik Centro partija ir tautininkai. Jie spėjo susijungti, todėl dalyvaus rinkimuose kartu. Atskirai į Seimą bando patekti R. Dagys, V. Radžvilo Nacionalinis susivienijimas, A. Juozaičio Kartų solidarumo sąjunga. Formaliai dar galima sudaryti rinkimų koalicijas, bet čia jau galiotų 7 proc. patekimo į Seimą barjeras, kurio visos nesisteminės jėgos pagrįstai prisibijo.

Visos minėtos jėgos kovos iš esmės dėl to paties tautiškai ir patriotiškai nusiteikusio elektorato, kuris, deja, nėra didelis. Tai, kad nebuvo susivienyta, yra didžiulė tragedija. Kadaise Šarlis de Golis, vardan Prancūzijos išvadavimo nuo nacių, susivienijo netgi su socialistais ir komunistais. Tarp Š. de Golio ir komunistų objektyviai buvo didesnė politinė vertybinė distancija, nei tokia šiandien Lietuvoje egzistuoja tarp R. Dagio, V. Radžvilo ar A. Juozaičio su N. Puteikiu.

Lietuvos „vidinė okupacija“ jau seniai įvykdyta, tačiau mums neužteko išminties susivienyti. Yra didžiulė rizika, kad rudenį visi politiniai mažiukai, kad ir kokie teisūs, kilnūs ir gražūs būtų, visgi dabartinėje sistemoje dėsningai pralaimės. Gali būti, kad naujajame Seime tautinės patriotinės jėgos neturės jokio politinio atstovavimo. Nebent kelios ryškios žvaigždės laimės savo vienamandatėse. Ne veltui vadinamąsias sistemines partijas aptarnaujantys politikos apžvalgininkai džiūgaujama, kad šiuose rinkimuose nėra „Lietuvos gelbėtojų“, kurie garantuotai peršoktų 5 proc. barjerą.

Yra ir kita bėda – mažosios partijos negauna valstybės dotacijos. Lietuvos rinkimų ir partijų finansavimo sistema sudaryta taip, kad į esamą politinę sistemą negalėtų ateiti naujos politinės jėgos. Tai šiuo metu Lietuvos Respublikos Konstitucijos pažeidimas, tautos – suvereno – teisių ir galių uzurpavimas. Iš 3x5 metrų dydžio plakatų rinkėjams vėl šypsosi V. Uspaskichas ir anūkas Gabrielius...

– Ką gera galėtų padaryti keli bendražygiai mokslininkai, patekę į Seimą? Kas Jūsų klausytų?

– Politiniai mažiukai dažnai reikalingi, sudarant koalicijas. Panašu, kad nė viena

politinė jėga spalio mėnesį vyksiančiuose rinkimuose neturės Seime aiškios daugumos. Politologijoje gerai žinoma „auksinio balso“ metafora. Nesu didelis politikės K. Prunskienės gerbėjas, tačiau ji visada sugebėdavo atsiderinti visose koalicijose, nors rinkėjų balsų ir nedaug turėdavo. Taip galima daryti realią įtaką politinei darbotvarkei.

Be to, yra toks institutas, kaip oficialus Seimo nario paklausimas, į kurį visos institucijos privalo atsakyti argumentuotai ir greitai. Kiekvienas Seimo narys turi teisę kartą per mėnesį į 30 min. trukmės spaudos konferenciją, kuri transliuojama tiesiogiai, o po to viešai pasiekama archyve. Žinau, kodėl dauguma dabartinio Seimo narių tuo nesinaudoja. Jie neatstovauja jokiai ideologijai, jokioms vertybėms, gina tik siaurus interesus, todėl ir bijo organizuoti tokias konferencijas. Kas bus, jei ateis keletas pilietiško žurnalistų, išprususių NVO atstovų ir savo atvirais klausimais tokius politikus sumaišys su žemėmis. Tačiau jei turi protingą ir kilnią politinę ar reformų idėją, eik ir kalbėk apie tai Lietuvai 12 kartų per metus ir 48 kartus per kadenciją. Tavo klausimus bus priversti svarstyti arba demaskuos patys save visai Lietuvai ir rinkėjams.

Lietuvoje beveik neišnaudojamas toks modernios teisėkūros įrankis, kaip peticijos. Turiu galvoje ne spontaniškai surinktų 10 tūkst. piliečių parašų po laišku ar kreipimusi į valdžią, kas taip pat yra labai neblogai, bet peticijas, kuriose išdėstyti konkretūs teisėkūros pasiūlymai Seimui. Tokias peticijas gali įteikti ir pavienis (!) pilietis. Jei peticija raštingai parengta, Seimas bus priverstas dėl jos balsuoti. Aktyvus ir doras Seimo narys gali bendradarbiauti su piliečiais, jų grupėmis ir NVO, rengiant peticijas, ir intensyviai globoti jau įteiktų peticijų nagrinėjimo procesą Seimo komitetuose.

Vis tik Seimo nario galimybės kovoti už viešąjį interesą ir geresnę valstybę nepalyginamai didesnės, nei žmogaus iš gatvės. Viščiukus rudenį skaičiuoja.

– Grįžkime prie švietimo ir mokslo problemų. Esate Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimo (LAMPSS) valdybos narys. Kokias mato Lietuvos švietimo ir mokslo bėdas? Ką siūlote?

– 2009 m. A. Kubiliaus Vyriausybė kartu su tuometiniu ministru G. Stepnavičiumi ir Seimo komiteto pirmininku M. Adomėnu Lietuvos Respublikos Seime prastūmė antikonstitucinį Mokslo ir studijų įstatymą. Įvedė ydingą „studento krepšelio“ sistemą; visas aukštąsias mokyklas priverstinai pavertė „viešosiomis įstaigomis“; įtvirtino ydingą universitetų ir kolegijų valdymo modelį – vadinamąjį „tarybų valdžią“. Konstitucinis Teismas šiame įstatyme aptiko apie keturias dešimtis pažeidimų.

Universitetų rektoriai ir kolegijų direktoriai įgavo neribotą, praktiškai nekontroliuojamą vienvaldystę, kurios kol kas neįmanoma demokratiškai atsverti. Tarybos 90–95 proc. balsavimo „automatu“ patvirtina rektoratų parengtus sprendimus. Kai kurių universitetų tarybos neteisėtai prasitęsė jų įgaliojimus, sistemingai pažeidinėjo rektorių

Mokslininkų dalyvavimas, kuriant ir įgyvendinant valstybės raidos strategiją, yra būtinas

Interviu su prof. habil. dr. Gediminu Merkiu

■ Atkelta iš 4 p.

rinkimų tvarką. Tokius faktus patvirtino Akademinės etikos ir procedūrų kontroleriaus tarnyba. Įtakingi verslininkai sėdi kelių konkuruojančių (!) universitetų tarybose, o jų artimieji viešuose aukcionuose superka istorinius universitetų pastatus...

„Konkuruojant“ švietimo rinkoje atsirado apie 2 tūkst. skirtingų studijų programų. Tai yra absurdas. Aukštajame moksle bujoja biurokratija, favoritizmas ir protekcionizmas, auga valdymo išlaidos, visa mokslinė ir pedagoginė kūryba primityviai „surodi-klinta“, o akademinuose padalinuose tarp kūrėjų įsitvirtina nesveika konkurencija ir individualizmas. Tarp administracijos ir kūrėjų atsirado pribloškianti socialinė

distancija atlyginimų disproporcijų ir sprendimo galių prasme. Autonomiją praradusi Lietuvos mokslininkų bendruomenė bemaž visiškai nusišalina nuo labai svarbios misijos. Turiu galvoje universiteto ir jo intelektualų prievolę konstruktyviai kritikuoti valdžią, jos klaidas, taip pat ir visuomenės ydas. Šios funkcijos parklupdyti Lietuvos universitetai praktiškai nebeatlieka.

Lietuvoje jau atvirai, nesislepiant vykdoma socialinių ir humanitarinių mokslų diskriminacija. Tai yra peilis lietuvių. Taip silpninama valstybės „minkštoji galia“, tolstama nuo gerovės valstybės. Kubiliaus-Steponavičiaus-Adomėno pseudoreformos sukūrė Lietuvoje akademinę kumetyną, savotišką protinio darbo gulagą. Minėta reforma ne-

išsprendė jokių įsisenėjusių aukštojo mokslo problemų, o tik pagilino visas jau buvusias problemas, paaitrino skaudulius. Maža to, kaip jų šalutinis efektas ėmė reikštis deformacijos ir kilo naujos problemos, kurių iki nelemtos reformos Lietuvoje visai nebuvo.

Jau praėjo 11 metų nuo ydingos reformos starto. Praėjo trys Seimo kadencijos, keitėsi vyriausybės. Deja, Konstitucinio Teismo nurodyti pažeidimai aukštajame moksle neištaisyti iki šiol. Nors tiek A. Butkevičiaus, tiek S. Skvernelio vyriausybės buvo kilniai įsipareigojusios eiti minėtų taisyčių keliu.

Jau įprasta, kad rinkiminiai pažadai yra viena, o tikrovė – kita. Tačiau Seime patvirtintos Vyriausybės programos vykdymas virsta įstatymine prievole. Dar A. Butke-

vičiaus Vyriausybė įsipareigojo išmontuoti „krepšelio“ sistemą, žadėjo mokslininkams algą, kuri sudarytų 150 proc. nuo algų vidurkio šalyje. Kur visa tai? Visi premjerai, visos valdžios į mūsų Konstituciją ir savo pačių įstatymus tiesiog ciniškai „pasišluostė“. Konstitucijos veikimas aukštojo mokslo sektoriuje privalės būti visiškai atstatytas.

Praeityje svarbiausios – centrinės visuomeninės institucijos buvo šios: bažnyčia, dvaras, kariuomenė ir laivynas... Nuo XX a. vidurio centrine institucija tapo universitetas. Tai juo labiau galioja XXI a. žinių visuomenėje, besimokančioje visuomenėje. Jei Lietuvoje klūpos universitetai, tai klūpos ir valstybė, klūpos visa visuomenė. Pabuskime ir kelkime

Klausimai, aktualūs žmonėms, gyvenantiems iš darbo pajamų

Prof. Gediminas Merkyš

1. Kada atsiras, tėvams pageidaujant, visos dienos mokykla, kai vaikas grįžta tik vakarop, paruošęs pamokas, prisizaides ir tada turi galimybę bendrauti šeimoje?

2. Kada popamokinei (užklasinei, užmokyklinei) veiklai atsiras visavertis mokinio krepšelis?

3. Kas bus daroma, kad įveiktume švietimo nelygybę ir mokymosi pasiekimų kontrastus regionuose bei pagal mokyklų tipus?

4. Kodėl tie magistrantai, kurie studijuoja iššęstinėse studijose, privalo mokėti už mokslą, o vadinamieji stacionariniai („dieniniai“) neprivalo? Kodėl tokia diskri-

minacija besimokančios visuomenės ir žinių ekonomikos sąlygomis? „Dieninukai“ yra visiškai išlaikytiniai, o „iššęstiniai“ studentai dalyvauja gamybos ir paslaugų ekonomikoje, kuria BVP. Deja, jiems atlyginama diskriminacine politika. Kada pirmoji magistrantūra bus nemokama visiems, nepriklausomai nuo studijų formos?

5. Vidutinio amžiaus gyventojų kategorijai tenka dviguba našta – išmoksinti vaikus ir slaugyti į amžinąją kelionę išeinančius savo tėvus. Kas bus daroma, kad plėstųsi paliatyvinės slaugos sektorius, kad kilni moralinė prievolė Lietuvos šeimoms netaptų nepakeliamu likimo smūgiu?

6. Žmonės dešimtmečiais moka privalomąjį sveikatos draudimo mokestį, tačiau

dantų protezavimo medicina yra bemaž visiškai komercializuota, tartum grožio chirurgija. Ar tai teisinga? Prasta dantų būklė ilgainiui veda prie daugelio sunkių ligų. Nuo kada valstybė daugiau prisidės savo ištekliams prie dantų protezavimo?

7. Kodėl valstybė nesutvarko komunalines paslaugas teikiančių įmonių monopolijų? Jos ciniškai vykdo nesąžiningos egoistinės kainodaros politiką. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 46 str. teigia: „Valstybė gina vartotojų interesus.“ Kodėl taip prastai gina?

8. Kodėl Lietuvoje masiškai nepereinama prie vartotojams tiesiogiai nemokamo viešojo regioninio transporto? Kodėl ši moderni ir pažangi europinė politika neskuba ateiti į Lietuvą?

Prof. habil. dr. Gedimino Merkiys

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

Šiomet fiksuojamas rekordinis pedagoginių studijų populiarumas – palyginti su pernai jis išaugo dvigubai. Pirmą kartą per kelerius metus, kai jas pasirinkusiųjų skaičiai kasmet mažėjo, šiomet norą tapti būsimais pedagogais išreiškė net 2,2 tūkst. stojančiųjų, iš jų 1,3 tūkst. – pirmuoju pageidavimu. Šiomet pedagoginėms bakaluro studijoms numatoma skirti 585 valstybės finansuojamas studijų vietas. Palyginimui – pernai į pedagogines bakaluro studijas iš viso įstojo 429 asmenys.

Daugiausia stojančiųjų dėmesio susilaukė inžinerija ir inžinerinės profesijos – į jas pakviesta daugiau nei 4 tūkst. Paslaugų asmenims sritį renka 3,7 tūkst. stojančiųjų, sveikatos priežiūra – per 2 tūkst. stojančiųjų. Šiomet pradėjus įgyvendinti naują iniciatyvą – geidžiamos profesijos žinių suteikti dar bendrojo ugdymo mokyklos suole – sutartis su profesinio mokymo įstaigomis pasirašyti pakviesti 385 būsimi I–IV gimnazijos klasių ir 9–12 bendrojo ugdymo mokyklų klasių mokiniai. Jie mokysis pagal atskirus pro-

fesinio mokymo modulius. Nuo šių metų rugsėjo 1 d. modulių pasiūla dar labiau prasiplėtė – juos rinktis buvo kviečiami ir jau įgijusieji vidurinių išsilavinimą suaugusieji.

Minimalūs rodikliai stojantiems į aukštąsias mokyklas 2022 m. 2022 m., kaip ir 2021 m., stojant į universitetus ir kolegijas vietoj užsienio kalbos valstybinio brandos egzaminu bus įskaitomas bet kuris stojančiojo laisvai pasirinktas valstybinis brandos egzaminas. „Stojantiejiems sudaromos geresnės galimybės pasiruošti savo pasirinktai studijų kryptim. Pavyzdžiui, jei moksleivis ketina studijoms rinktis chemiją arba fiziką, jis galės koncentruotis į intensyvesnę būtent šių dalykų mokymąsi“, – sako ministras A. Monkevičius.

2022 m. stojantieji į aukštąsias mokyklas turės būti išlaikę tris valstybinius brandos egzaminus – lietuvių kalbos ir literatūros, matematikos ir vieną laisvai pasirinktą. Minimali valstybinių brandos egzaminų išlaikymo riba – 16 balų. Išimtis – menų studijos, į jas stojantiems vidurkis bus skaičiuojamas tik iš dviejų valstybinių brandos

egzaminų – lietuvių kalbos ir literatūros bei laisvai pasirinktą dalyko.

Kiti reikalavimai išliks tokie patys, kaip ir 2020 m. Priimant į universitetus ir kolegijas, bus atsižvelgiama ne tik į stojančiųjų valstybinių brandos egzaminų rezultatus, bet ir į metinių pažymių vidurkį. Į universitetus galės būti priimami stojantieji, kurių penkių privalomų mokytis dalykų įvertinimų vidurkis bus ne mažesnis negu 7, į kolegijas – ne mažesnis negu 6. Vidurkis skaičiuojamas, pasirenkant penkis geriausius įvertinimus iš brandos atestato priede įrašytų aštuonių dalykų: lietuvių kalbos ir literatūros; gimtosios kalbos (baltarusių, lenkų, rusų arba vokiečių); užsienio kalbos; matematikos; istorijos arba geografijos, arba integruoto istorijos ir geografijos kurso; biologijos arba fizikos, arba chemijos, arba integruoto gamtos mokslų kurso; meninio ugdymo srities dalyko arba technologijų programos krypties dalyko, arba integruoto menų ir technologijų kurso, arba specializuoto ugdymo krypties (dailės arba inžinerinio, arba meninio, arba muzikos) programos dalyko;

fizinio ugdymo arba pasirinktos sporto šakos, arba specializuoto ugdymo krypties (sporto) programos dalyko.

Minimalūs rodikliai privalomi stojantiems į valstybės finansuojamas studijų vietas. Stojantiems į valstybės nefinansuojamas studijų vietas reikia būti išlaikius bent vieną valstybinį brandos egzaminą. Kaip nustatyta Mokslo ir studijų įstatyme, minimalūs reikalavimai stojantiems į aukštąsias mokyklas tvirtinami kasmet prieš dvejus metus.

Reikalavimai aukštojo mokslo studijoms, profesiniam mokymui ir neformaliajam suaugusiųjų švietimui naujais mokslo metais. Siekiant užtikrinti saugią aplinką aukštųjų mokyklų dėstytojams ir studentams, profesinių mokyklų mokytojams ir mokiniams, neformaliojo suaugusiųjų švietimo veiklų tiekėjams ir dalyviams, organizatoriai įpareigojami laikytis šių ir kitų koronaviruso infekcijos plitimo prevencijos reikalavimų. Uždarose erdvėse vykstantys

■ Nukelta į 6 p.

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 5 p.

renginiai organizuojami laikantis grupių izoliavimo principo.

Turi būti stebima darbuotojų ir veiklose dalyvaujančių asmenų sveikatos būklė. Jiems sudaromos sąlygos matuoti kūno temperatūrą. Į veiklų vykdymo vietas neleidžiami asmenys, kuriems pasireiškia karščiavimas (37,3 °C ir daugiau) ar kurie turi ūmių viršutinių kvėpavimo takų ligų, kitų užkrečiamųjų ligų požymių (pvz., sloga, kosulys, pasunkėjęs kvėpavimas ir pan.). Asmenys, kuriems pasireiškia šie požymiai, turi nedelsdami apiešiti patalpas ir kreiptis konsultacijos Karštąja koronaviruso linija tel. 1808 arba susisiekti su savo šeimos gydytoju. Veiklų organizatoriai, iš veiklose dalyvaujančio asmens gavę informaciją apie jam nustatytą koronaviruso infekciją, apie tai privalo informuoti Nacionalinį visuomenės sveikatos centrą (NVSC), bendradarbiauti su NVSC nustatant sąlytį turėjusius asmenis ir jiems taikant 14 dienų izoliaciją. Į veiklos vykdymo vietą draudžiama atvykti asmenims, kuriems privaloma izoliacija.

Pritarta siūlymui leisti atvykti užsienio valstybių piliečiams, priimtiems studijuoti šalies aukštosiose mokyklose. Europos Sąjungos rekomendacijose pažymima, kad užsienio studentams turi būti užtikrinta galimybė atvykti į juos priėmusias aukštąsias mokyklas. Asmenų vykimas į kitas šalis mokslinių tyrimų, studijų ir stažavimosi tikslais yra tarp svarbiausių kriterijų, numatančių galimybę priimti tokį sprendimą. Aukštosios mokyklos vadovausis Valstybės lygio ekstremaliosios situacijos valstybės operacijų vadovų sprendimais dėl sveikatos saugos ir kitų ligos valdymo sąlygų užtikrinimo.

Aukštosios mokyklos turės užtikrinti izoliacijos sąlygas atvykusiems iš užsienio valstybių. Vykdamas koronaviruso infekcijos (COVID-19) plitimo prevenciją, aukštųjų mokyklų vadovai turės užtikrinti į Lietuvą atvykusių studijuoti užsieniečių izoliacijos sąlygas. Mokslo ir studijų institucijos privalės sudaryti sąlygas į Lietuvą atvykstančių iš užsienio studentų 14 dienų izoliacijai, kai ji būtina pagal galiojančius reikalavimus. Izoliavimui skirtos gyvenamosios patalpos turi

būti įrengiamos gyvenamosios paskirties pastatuose (socialiniuose būstuose, bendrabučiuose ir kt.), poilsio paskirties pastatuose (poilsio namuose, jaunimo nakvynės namuose, kaimo turizmo paskirties pastatuose) ir kituose pastatuose. Izoliavimui skirtos gyvenamosios patalpos užtikrinamos tokia prioriteto tvarka: atskiras butas; kiekvienam asmeniui atskira gyvenamoji patalpa su atskiru sanitariniu mazgu; kiekvienam asmeniui atskira gyvenamoji patalpa su bendru sanitariniu mazgu; bendri gyvenamieji kambariai su bendrais sanitariniais mazgais.

Nesant galimybės užtikrinti kiekvienam asmeniui atskirą gyvenamąją patalpą su atskiru sanitariniu mazgu, asmenys turi būti grupuojami bendruose gyvenamuosiuose kambariuose pagal izoliavimo pradžios laiką. Jei studentai apgyvendinami patalpose su bendrais sanitariniais mazgais ir kitomis bendromis patalpomis, būtina užtikrinti, kad nesikirstų izoliuotų ir neizoliuotų asmenų srautai. Izoliavimui skirtos patalpos turi būti aprūpintos būtinaisiais baldais, inventoriumi, indais, valymo ir dezinfekcijos priemonėmis, buitinių atliekų surinkimo

konteineriais, patalynės ir suterštų drabužių surinkimo talpomis, jei nėra galimybės juos skalbti.

Studentai izoliavimo patalpose turi būti apgyvendinami po vieną, jei tokios galimybės nėra – būtina užtikrinti, kad viename kambaryje gyventų ne daugiau kaip trys asmenys. Vienos šeimos nariai pagal galimybes izoliuojami vienoje patalpoje. Izoliuotiems asmenims organizuojamas maisto ir kitų būtiniausių priemonių (vaistų, higienos prekių, drabužių) pristatymas.

Studentai, atvykstantys iš šalių, kuriose sergamumas koronaviruso infekcija per pastarąsias 14 kalendorinių dienų viršija 25 atvejus 100 tūkst. gyventojų, turi pateikti įrodymą apie 72 val. laikotarpį prieš atvykstant į Lietuvą atliktą tyrimą COVID-19 nustatyti ir gautą neigiamą atsakymą. Kitu atveju aukštosios mokyklos įpareigojamos organizuoti tokių studentų tyrimų atlikimą atvykus į Lietuvą, užtikrinant, kad per 24 valandas nuo atvykimo būtų kreiptasi į COVID-19 tyrimus atliekančią įstaigą. *Parengta pagal ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus* ■

Robotai žmonių nepakeis Interviu su VGTU absolventu Gintautu Jonučiu

Pasaulio ekonomikos forumo duomenimis, iki 2022 m. 75 mln. darbo vietų iš žmonių perims robotai ir algoritmai. Kyla klausimas, ar greitai ateityje žmonių darbo jėga taps nebereikalinga, nes įvairius darbus atliks tik mašinos. Gintautas Jonutis, dirbantis „Western Union Processing Lithuania“ departamente „Robotics and Intelligent Automation“ teigia, kad tokio scenarijaus tikėtis neverta.

– Kuo technologijos yra svarbios šiandienėje darbo rinkoje?

– Technologijos jau daugybę metų keičia darbo rinką. Dar didesni pokyčiai laukia netolimoje ateityje. Technologijų progresas, kaip niekas kitas, daro didžiulę įtaką tam, ką mes vadiname darbu.

– Koks pagrindinis robotikos tikslas, kuo ji naudinga?

– Robotikos tikslas – dažnai pasikartojančias užduotis, kurias dabar atlieka žmonės, perduoti mašinoms. Jos tokius darbus gali atlikti greičiau ir tiksliau. Mašinoms galima patikėti ir rizikingas pasikartojančias, nuobodžias, kartais ir nemalonias užduotis, kurių nenorime skirti žmonėms. Visuomenei nauda panaši į tą, kokią mums namuose teikia, pavyzdžiui, skalbimo mašina – ji mums padeda sutaupyti laiko. Kas gali būti vertingiau už laiką ir energiją, kurių mes, žmonės, turime ribotą kiekį?

– Ar robotai ateityje pakeis žmones?

– Robotai neabejotinai pakeis tai, kuo daug žmonių monotoniškai užsiima kiekvieną dieną. Automatizuotos mašinos mūsų gyvenimą keičia jau gana seniai. Tiesa, vienoje srityse – daugiau, o kitose – mažiau. Šiandien kiekvienas iš mūsų kasdien naudojamės bent jau keletu robotų, tik ne visus juos taip vadiname.

– Kiek laiko užtrunka išmokyti robotą atlikti tam tikras užduotis? Nuo

ko tai priklauso?

– Tai labai priklauso nuo užduoties dydžio ir instrukcijų sudėtingumo. Gali prireikti kelių valandų ar net mėnesių. Vidutinė robotų mokymo trukmė mūsų įmonėje – maždaug 3 savaitės. Tiesa, yra daugybė kitų dalykų, kuriuos turi atlikti mūsų robotų „mokytojai“, prieš pradėdami mokyti ir prieš leisdami robotams atlikti tam tikras užduotis.

– Naudojantis robotinių procesų automatizavimu (RPA), veiksmus, kuriuos anksčiau atlikdavo žmonės, atlieka kompiuteriai. Kaip tai veikia IT sektorių?

– Informacinių technologijų veiklos zona yra labai plati. RPA priskiriamas prie vadinamųjų „low code“ automatizacijos technologijų. Tai reiškia, kad, norint automatizuoti užduotis ar procesus, nereikia taip gerai išmanyti informacinių technologijų, kaip, pavyzdžiui, kuriant vidines įmonės IT sistemas ar programas. Viso to pasekmė – automatizacijos ar net tarpusisteminių integracinių projektai tampa paprastesni, pigesni ir greitesni. Tačiau visuomet reikia nuspręsti, kur ir į ką geriausia investuoti, kuo naudotis konkrečiais atvejais. Manau, kad „low code“ ar „no code“ technologijų IT pasaulyje daugės ir jos darys vis didesnę įtaką visuomenei. Juk dažnai paprasčiau yra geriau. IT sritis – ne išimtis.

– Pateikite RPA pavyzdžių. Kuo jis naudingas?

– Jeigu žmogus gali atlikti užduotį, naudodamasis kompiuteriu pagal labai aiškias ir standartines instrukcijas, ją gali atlikti ir RPA robotas. Tai galėtų būti rankinis duomenų suvedimas, jų surinkimas iš įvairių šaltinių, atnaujinimas, tikrinimas, palyginimas, duomenų, failų perkėlimas iš vienos vietos į kitą, standartinių elektroninių laiškų, dokumentų kūrimas ir išsiuntimas

VGTU absolventas Gintautas Jonutis

pagal tam tikras taisykles ar net bankinio mokėjimo pavedimo kūrimas.

Kai RPA platformos sujungiamos su papildomomis technologijomis, robotui suteikiama galimybė skaityti nestruktūruotą tekstą, kuris nėra pateiktas skaitmeniniu formatu, interpretuoti jį. Robotai taip pat gali klausti, atsakyti žmonėms ir atlikti daugybę kitų veiksmų. RPA platformų kūrėjai dabar sutelkė dėmesį į technologines partnerystes su kitų technologijų kūrėjais. Kuo sudėtingesni procesai automatizuojami, tuo įdomiau. Nėra konkretaus įmonės tipo, kur RPA teikia daugiausiai naudos, tačiau daugelyje įmonių neabejotinai yra procesų, kuriuose daug pasikartojančių veiksmų, t. y. vadinamųjų transakcijų. Kai sakau „daug“, tai reiškia bent jau tūkstančius per savaitę ar mėnesį.

– Kokios yra robotikos galimybės ir perspektyvos?

– Robotika, mašininio mokymosi sistemos ar dirbtinis intelektas, keičia pasaulį tiesiogine to žodžio prasme. Sutinku, kad kartais į tai dedame per daug vilčių, bet ateityje tai neabejotinai bus labai reikšmingi ar net pagrindiniai įrankiai mūsų gyvenime.

– Kaip RPA pritaikote „Western Union Processing Lithuania“ departamente „Robotics and Intelligent Automation“?

– Mano vadovaujamas departamentas yra globalios struktūros dalis, jis atsakin-

gas už globalių procesų automatizavimą. „Western Union“ labai sėkmingai sekasi panaudoti šią technologiją: esame sukūrę šimtus robotų, kurie visame pasaulyje padeda atlikti tam tikrus procesus. Įmonės vadovybė tiki technologija, investuoja į ją, kasmet mūsų departamentas gana stipriai auga, naudojame vis daugiau naujų įrankių. Žinoma, išbandymų taip pat netrūksta. Viena – valdyti keletą robotų ir visai kas kita – šimtus jų, dirbančių su skirtingomis sistemomis, atliekančių skirtingas užduotis, kurių negalima nutraukti nei naktį, nei savaitgalį. Mes pasinaudojame viskuo, ką siūlo šios technologijos. Kai kurias funkcijas, kurių nesukuria platformos kūrėjai, kuriame patys. Dažniausiai tai yra susiję su robotų priežiūra.

– Kas Jūsų darbe įdomiausia?

– Į mūsų veiklą žiūriu net kiek iš filosofinės perspektyvos. Mes eliminuojame iš žmonių veiklos tas užduotis, kurių jie nenori atlikti, kurios beveik nenaudoja darbuotojo žmogiškojo potencialo. Mes grąžiname žmonėms laiką, kurį jie gali panaudoti aukštesnės vertės veiklai. Trumpai tariant, mes kuriame laiką. Mane tai motyvuoja ir suteikia energijos.

– Vilniaus Gedimino technikos universitete esate baigęs elektronikos inžinerijos studijas. Kaip studijų metu įgytas praktines žinias pavyksta pritaikyti praktiškai?

– Universitetas suteikia žinių, t. y. pagrindą, ant kurio statome praktinį taikomųjų žinių bagažą. Tuo metu, kai mokiausi VGTU, apie RPA dar nebuvau nieko girdėjęs. Dabar viskas greitai kinta, tik bazinės žinios, įgytos universitete, – ne. Jos tampa esminės. Visa kita priklauso nuo seniai atrastų dalykų matymo kitu

Jurgis Lebedys – senosios Lietuvos kultūros tyrinėtojas

Juozas Brazauskas

Žymus lietuvių mokslininkas filologas, senosios Lietuvos kultūros tyrinėtojas mirė, vos įpusėjęs 58-uosius savo gyvenimo metus. 1970 m. liepos 12 d. mokslininko širdis sustojo Ščiuryje, vienkiemyje prie Baltųjų Lakajų ežero. Ten su šeima ir artimais bičiuliais jis leisdavo atostogų vasaras. Palaidotas tėviškėje, Devinduonių kaimo kapinaitėse, Kėdainių rajone. Jo gyvenimo dienotvarkėje nebuvo tuščio laiko praleidimo. Net atostogaudamas su bičiuliais, mokslininkas atkakliai dirbo, patarinėjo kolegoms, taip dalindamas sukauptą mokslinę filologo patirtį. Nuo šio mokslininko mirties praėjo jau 50 metų.

Gimė Jurgis Lebedys 1913 m. sausio 25 d. (senuoju stiliumi – sausio 12 d.). Tėvai –

pedagogo – pradinės mokyklos mokytojo specialybę, todėl galėdavo pradėti savarankišką gyvenimą.

Panevėžio mokytojų seminarija tuo metu buvo viena geriausių Lietuvoje veikusių šio tipo mokyklų. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą čia lietuvių kalbą dėstė Jonas Jablonskis, po karo – Juozas Balčikonis. Mokytojų seminarijoje dirbo garsūs pedagogai: kalbininkas Petras Būtėnas, gamtininkas Jurgis Elisonas, muzikas Mykolas Karka, istorikas ir teisininkas Povilas Pakarklis. Į Panevėžio mokytojų seminariją Jurgis Lebedys buvo priimtas 1927 m. rugpjūčio 26 d. ir mokėsi iki 1931 m. birželio 20 d., išsilaiikdamas be paramos iš namų: gaudavo stipendiją, šiek tiek prisidurdavo pats privačiomis pamokomis.

Baigęs mokytojų seminariją, būsiamasis mokslininkas atsidūrė gyvenimo kryžkelėje – imtis nelengvos pradžios mokyklos mokytojo naštos ar siekti aukštesnių mokslo viršūnių. Iš pradžių galvojo mokytojauti, bet per vasarą pasimokęs lotynų kalbos, 1931 m. jis Vytauto Didžiojo universitete pradėjo studijuoti germanistiką. Po metų perėjo į lituanistiką. Šalutine specialybe pasirinko prancūzų kalbą ir literatūrą, filosofijos istoriją ir pedagogiką. Universitetinį išsilavinimą įgijo per šešerius metus. Studijuodamas kurį

Krekenavos progimnazijos auklėtiniai Panevėžio mokytojų seminarijoje (1929). Pirmasis iš kairės – J. Lebedys. Iš kn. „Profesorius Jurgis Lebedys“, įklija tarp p. 32–33.

diciją ir literatūrinę kultūrą, duoda naujos medžiagos Vienuolio kūrybai suprasti ir vertinti, be to, siekia plačiau, negu paprasto diplominio darbo riba“. Toks vertinimas skatino rimtai galvoti apie mokslininko kelią.

Gera pasirengęs filologas lituanistas 1937 m. rudenį pradėjo mokytojauti Utenos gimnazijoje. Vyresnėse klasėse dėstė lietuvių kalbą ir literatūrą, dirbo pedagogų tarybos sekretoriumi. Skaitė paskaitas visuomenei. Tačiau J. Lebedžio noras atsidėti mokslui – filologijos tyrinėjimams neišblėso. Laisvu nuo tiesioginio atsakingo darbo metu jis rinko medžiagą disertacijai. Patariant V. Mykolaičiui-Putinui, pasirinko temą „Mėninės lietuvių prozos evoliucija iki Lietuvos nepriklausomybės pradžios“. Todėl jam teko dažnai lankytis Kauno bibliotekose, leisti į netrumpas keliones, mokslui aukoti atostogas ir kitą poilsio laiką. Šio darbo J. Lebedys neužbaigė, nes viską sujaukė 1940 m. vasaros įvykiai. Nebegrįžo prie šios temos ir vėliau.

Utenos gimnazijoje išdirbęs trejus metus, 1940 m. rugsėjo mėnesį J. Lebedys buvo paskirtas Skuodo gimnazijos direktoriumi. Į Skuodą atvyko jau vedęs. Čia jo šeima susilaukė dukters. Nacių okupacijos metais, 1941 m. liepos 1 d. buvo atleistas iš direk-

toriaus pareigų, o netrukus net suimtas, motyvuojant tuo, kad buvo dirbęs sovietinėje mokykloje, be to, į Sovietų Sąjungos gilumą buvo pasitraukęs jo broliai. Iki rugsėjo kalintasis Kretingoje, paskui perkeltas į Dimitravą. Neradus įkalčių, lapkritį buvo paleistas ir atiduotas policijos priežiūrai. Po kalinimo kelis mėnesius neturėjo darbo, gyveno Skiemonyse netoli Utenos, kur jo žmona mokytojavo pradžios mokykloje. 1942 m. atsiradus laisvai vietai, buvo priimtas į Utenos gimnaziją mokytoju. Dėstė lietuvių, vokiečių ir lotynų kalbas.

Artėjantį frontą praleido tėviškėje. 1944 m. vėl sugrįžo į Uteną. Nuo lapkričio buvo priimtas į Panevėžio mokytojų seminariją dėstytoju, kur būsiamiems pedagogams dvejus metus dėstė lietuvių literatūrą ir jos mokymo metodiką.

1946 m. vasarą Jurgis Lebedys buvo pakviestas dirbti į Vilniaus universitetą, kur jau telkėsi išlikusios lietuvių filologijos jėgos. Taip prasidėjo beveik ketvirtį amžiaus trukęs svarbiausias mokslininko gyvenimo etapas. Vilniaus universitete jis pradėjo dirbti 1946 m. liepos 1 d. Lietuvių literatūros katedros asistentu. Po pusantrų metų paskirtas vyresniuoju dėstytoju. Nuo to laiko daugiausia

■ Nukelta į 8 p.

Kunigo Alfonso Lipniūno globoti Panevėžio mokytojų seminarijos IV kurso moksleiviai – septintoji laida (1931). Priekyje, kairėje, sėdi Karolis Garuckas, dešinėje – Jurgis Barauskas; II eilėje: Jurgis Baltušnikas, Jurgis Lebedys, Antanas Galkauskas, Juozas Sadzevičius; III eilėje, kairėje, stovi Napoleonas Balčiūnas, dešinėje – Pranas Tamošiūnas.

J. Pauros nuotr. iš knygos „Kelias nuo Mokytojų seminarijos iki Panevėžio kolegijos“, p. 319.

Anastazas Lebedys ir Salomėja Gustaitė-Lebedienė, savo kilme – devinduoniškiai, valdė 14 ha žemės. Šeima buvo gausi. Jurgis turėjo vieną už save vyresnę seserį ir vieną vyresnį bei tris jaunesnius brolius. Tėvas mirė 1958 m., baigdamas aštuntą dešimtį. Motina po sūnaus Jurgio ankstyvos mirties į amžinybę išėjo 1974 m., perkopusi devyniasdešimtmetį.

Iš pradžių Jurgis, būsiamasis filologas, mokėsi gimtajame kaime, 1908 m. įkurtoje pradžios mokykloje. 1924 m. baigė pradžios mokyklos kursą, gavęs įvertinimą „labai gerai“. Užsitikrinęs tėvų paramą, įstojo į Krekenavos keturių klasių progimnazijos antrąją klasę. Po trejų metų, baigęs mokslus progimnazijoje, atvyko mokyti į Panevėžio mokytojų seminariją. Šis jo pasirinkimas buvo praktinio pobūdžio: mokiniai gaudavo stipendiją, o svarbiausia, kad baigusieji mokyklą gaudavo ne tik atestatą, bet ir įgydavo

laiką skaitė savaitraščio „7 meno dienos“ korektūrą, dirbo lektoriumi M. Valančiaus liaudies universitete.

Studijuodamas Jurgis Lebedys laikėsi atokiau nuo studentiškos veiklos. Jis priklausė tik katalikiškos orientacijos „Šatrijos“ studentų būreliui, kurio veikla buvo artimai susijusi su studijų programa. Globojamas prof. V. Mykolaičio-Putino, jis jau studijų metais atsidėjo mokslui. 1937 m. balandžio 15 d. gavo universiteto baigimo diplomą, išlaikęs 36 dalykų egzaminus. Vienuolika dalykų įvertinta penketu (pagal tuometinę 5 balų sistemą), dvidešimt trys – ketvertu ir tik du dalykai (naujųjų amžių filosofijos istorijos ir pedagogikos) – trejetu. Didžiausią dėmesį skyrė lituanistikai ir istorijai. Kruopščiai parengė diplominį darbą „Vienuolio kūrybos raida“. Darbo vadovas V. Mykolaitis-Putinas atsiliepime pažymėjo, kad „darbas parašytas metodiškai, rodo nemenką autoriaus eru-

Robotai žmonių nepakeis

Interviu su VGTU absolventu Gintautu Jonučiu

■ Atkelta iš 6 p.

kampu. Universitetas man suteikė techninę išsilavinimą, įgalinantį suprasti naujus technologinius vyksmus, atpažinti ryšius tarp technologijų, suprasti jų esmę. Studijos buvo gana sunkios, plataus spektro. Drąsiai galiu sakyti, kad jos pakeitė mano mąstymą. Mane traukia sudėtingi dalykai, kompleksiški procesai. Įdomu tuo pat metu juose rasti prasmę ir paprastumą. Įgijau suvokimą, kad įmanoma visko išmokti.

– **Ko palinkėtumėte žmonėms, ieškantiems savęs įvairiose srityse?**

– Mokykloje man patiko ir sekėsi tikslieji mokslai. Humanitariniais dalykais domėjausi mažiau, greitai nusprendžiau, ko gyvenime reikės, o ko – ne. Dabar su-

prantu, kad taip mąstyti negalima. Pasaulis keičiasi labai greitai. Mes turime labai daug įvairių gebėjimų, kurie nėra susiję tarpusavyje. Pavyzdžiui, grojate smuiku, programuojate, puikiai mokate vokiečių kalbą. Šie įgūdžiai būtų itin vertingi, kuriant programėlę, padedančią mokytis groti smuiku, skirtą Vokietijos rinkai. Šiuo metu įvairios disciplinos maišosi tarpusavyje, didėja veiklos sričių kiekis. Svarbūs tampa tarpdisciplininiai dalykai, o ne siaura ir vienpusiška specializacija. Būkite smalsūs, domėkitės visa informacija, žiniomis, kurios jums yra pasiekiamos. Nieko nėra nereikalingo, viskas – susiję. Tai, ką sužinojai vienur, dažnai gali būti pritaikoma ir kitur. ■

Jurgis Lebedys – senosios Lietuvos kultūros tyrinėtojas

Jurgio Lebedžio šeima: žmona Elena, duktė Ramutė, sūnūs – Jurgis ir Arvydas, profesorius Jurgis Lebedys. Iš kn. „Profesorius Jurgis Lebedys“, įklija tarp p. 32–33.

■ Atkelta iš 7 p.

jėgų skyrė pedagoginei ir mokslinei veiklai: dėstė senąją lietuvių literatūrą lituanistams, vedė seminarus, vadovavo senųjų rašto paminklų temomis rašomiems kursiniams ir diplominiams darbams.

1949 m. liepą J. Lebedys baigė rašyti monografiją apie Simoną Stanevičių. Tai buvo pirmasis stambus jo mokslinis laimėjimas. 1953 m. rugsėjį Vilniaus universiteto Mokslinėje taryboje Jurgio Lebedžio apginta kandidato disertacija apie Simoną Stanevičių tapo pirmąją pokario metais parengta filologijos mokslų disertacija. 1955 m. išleista monografija „Simonas Stanevičius“, 1967 m. išėjo jo parengti Simono Stanevičiaus „Raštai“.

Kelerius metus Jurgis Lebedys rengė mokslo daktaro disertaciją apie Mikalojų Daukšą. 1963 m. buvo išleista monografija „Mikalojus Daukša“, o 1965 m. šia tema apginta filologijos mokslo daktaro disertacija. 1968 m. J. Lebedžiui suteiktas profesoriaus vardas. M. Daukšos bibliografija buvo išleista po autoriaus mirties (1971 m.).

Gyvenimo pabaigoje Jurgis Lebedys ėmėsi brandinti naują darbą „Lietuvių kalba viešajame gyvenime XVII–XVIII a.“. 1976 m. Vanda Zaborskaitė parengė šio darbo publikaciją. Šiame darbe yra frazė: „Tai buvo šviesa tamsos karalystėje. Ji neužgeso juodžiausioje naktėje.“ 1977 m. išleistas Jurgio Lebedžio skaitytų paskaitų konspektas „Senoji lietuvių literatūra“ tapo vadovėliu aukštųjų mokyklų lietuvių kalbos ir literatū-

ros specialybės studentams. Šį darbą spaudai parengė Juozas Girdzijauskas.

Šį vadovėlį teko naudoti ir man, pradėjusiam dirbti istorijos mokytoju. Tai padėjo geriau suvokti visuomenines ir kultūrinės atitinkamo laikotarpio sąlygas. Tuomet mes dar neturėjome mokslininkų ir metodininkų gerai parengtų Lietuvos istorijos vadovėlių. Ypač svarbi XIX a. pirmos pusės lietuvių literatūra tapo integralia demokratinės lietuvių dvasinės kultūros dalimi, skatinusia brandinti laisvesnę mintį. Tuomet, įsigalint neigiamai pažiūrai į lietuvių kalbą, prof. Jurgio Lebedžio iškeltas gimtosios kalbos branginimo ir tautinio patriotizmo motyvas tapo didžiule vertybe.

1970-ieji Lietuvoje buvo lemtinga riba. Tie metai laikomi ir postmodernizmo pradžia. Daugelyje Vakarų šalių tada vyravo egzistencializmo filosofija, kuri vėliau vėl atsivėrė drauge su taikos sąjūdžiu ir anti-branduoliniams protestais. Septintajame dešimtmetyje buvo išleisti V. Mykolaičio-Putino vėlyvosios poezijos rinkiniai – „Būties valanda“ (1964) ir „Langas“ (1966). Šiuose kūriniuose išryškina, kad žmogus yra atviras egzistencijos tragizmui, tačiau ypač bauginantis yra pačiame žmoguje atsiveriantis aklo griovimo įniršis: „Turėsi išnykti / Už tai, kad esi tu kitokis, / Neg aš“ (eilėraštis „Priešai“). Šiuose kūriniuose dominuoja kiti žmogiškosios būties momentai – prievartai nepasidavęs žmogus, šlovinantis laisvę ir kūrybą. Poetas V. Mykolaitis-Putinas mirė 1967 m. Tai buvo didelė netektis Lietuvos kultūrai. Tokia pačia netektimi tapo ir ne-

tikėta filologo prof. Jurgio Lebedžio mirtis.

Vilniaus universiteto Lietuvių literatūros katedra parengė, o leidykla „Mokslas“ 1983 m. išleido straipsnių rinkinį „Profesorius Jurgis Lebedys“. Taip norėta anuo metu paminėti žymaus mokslininko 70-metį, priminti jo nuopelnus lietuvių filologinei ir humanitarinei kultūrai. Tai apibendrinančio pobūdžio leidinys, susidedantis iš trijų dalių. Pirmoje dalyje pateikiami straipsniai, nušviečiantys mokslininko biografiją, aptariami jo darbų moksliniai aspektai ir pedagoginiai principai. Antroje dalyje spausdinami Jurgio Lebedžio giminių, artimų mokslo draugų, buvusių mokinių ir bendradarbių atsiminimai. Deja, kai kurie iš jų yra sutrumpinti. Galima tik spėlioti, ar tų atsiminimų autoriai to meto valdžiai buvo nepageidaujami, ar bandyta nuslėpti atvirai skelbiamas patriotines Jurgio Lebedžio nuostatas. Autentiški tekstai saugomi Jurgio Lebedžio archyve Vilniaus universiteto Mokslinės bibliotekos rankraštyne. Trečioje dalyje randame Jurgio Lebedžio bibliografiją, mokslininko bibliotekos ir rankraštyno apžvalgą. Taigi tikėtina, kad sulauksime naujos, išsamesnės knygos apie mokslininko gyvenimą ir asmenybę.

Anot prof. dr. Vandos Zaborskaitės, Jurgis Lebedys imponavo savo asmenybės vientisumu: „Jo darbai ir darbo metodai, jo gyvenimo būdas, santykiai su savais ir svetimais, visa, ką jis darė ir mėgo, kas jį erzino ir pykdė – viskas buvo ryškiai individualu, sakytume – stilinga. Stilinga, bet ne vienoda. Vienijantis ir jungiantis branduolys, kažkokia labai stipri įcentrinė jėga siejo ir lydė nepanašius, skirtingus, tarsi net prieštarigus bruožus, ir dėl to jutai asmenybės gelmę, jėgą, turtingumą.“

Jau priežodžiu buvo tapęs J. Lebedžio darbštumas, organizuotumas, griežčiausias laiko taupymas, nors drauge jis galėdavo išstisomis valandomis svarstyti žmonių gyvenimo situacijas, atvirus ir slepiamus jų elgesio motyvus, kaupti pastabas jų charakteristikoms, jas pildyti ir koreguoti, svarstyti apie jų vertę ar nevertingumą. Anot prof. V. Zaborskaitės, jo moksliniai darbai yra tikslumo, kruopštumo, griežto kritiško požiūrio į kiekvieną faktą, kiekvieną detalę pavyzdys. Drauge jiems būdingas ir pagrindinių linijų aiškumas, bendrosios kompozicijos darna. Sąmoningai ugdomas įgimtas jautrumas žodžio estetinėms savybėms. Atidus, rūpestingas įsiskaitymas į tekstą buvo profesorius suvokiamas kaip stiliaus tyrinėjimo išeišties taškas ir metodas. Skaitomu veikalų išrašuose Jurgis Lebedys pažymėdavo: „Skaityti, nuodugniai skaityti yra mano vienintelis darbo metodas.“ Kitoje

Jurgis Lebedys. Portretinė nuotrauka iš Juozo Girdzijausko straipsnio, <https://www.vle.lt>

vietoje užtinkame: „Iš tikrųjų man atrodo, kad skaitymas, nuodugnus skaitymas yra geriausias kelias, kuriuo galima įsiskverbti į žodžio meno paslaptis.“

Esminis Jurgio Lebedžio pripažįstamos stiliaus teorijos postulatą – suvokti stilių, kaip individualią visumą, sujungti visa, kas autoriaus kūryboje stilistiniu požiūriu yra verta dėmesio, ir susieti tai su jo asmenybe – ne gyvenimišką, bet kūryboje atsiskleidžiančią „sielos biografiją“. Taigi mokomasi per detalę matyti visumą.

Jurgis Lebedys buvo senosios raštijos tyrinėtojas, nepralenktas istorinio ir genetinio metodo meistras. Drauge jis buvo labai subtilus meninio žodžio interpretuotojas ir literatūrologas. Nuo jaunystės J. Lebedį prisimenantys artimieji, draugai ir bendradarbiai sako jį mokėjus bendrauti su žmonėmis: „Ir vėliau <...> jį labai traukė žmogiškosios prigimties bei charakterių vidinis mechanizmas. Šį polinkį, matyt, gerai atitiko psichologinis metodas, jo studijų metais turėjęs didelį svorį literatūrologijoje. Į ją Jurgis Lebedys puolė su jaunystės įkarščiu ir jau tada jam būdingu nuodugnumu ir metodiškumu.“

Visi jaunesni J. Lebedžio draugai ir bendradarbiai pažinojo jį kaip susiformavusį mokslininką, pasirinkusį ir griežtai apibrėžusį savo tyrinėjimo objektą bei jį atitinkančius metodus. Nuosekliai išlaikomas istorizmo principas reikalavo gilintis į literatūrą lemiančius socialinius veiksnius. Profesorius Jurgis Lebedys tapo visapusišku feodalizmo epochos žinovu, neginčijamu šios srities autoritetu. Šiandien tokio tipo mokslininkų pasigendama, kai iš mūsų pasitraukė ištisa neginčijamų autoritetų karta. ■

Ekspedicija į Rusiją ir Kazachstaną (1952 m.) Prof. P. B. Šivickio dienoraščio fragmentai

■ Atkelta iš 2 p.

upė, kurios pakraščiai apaugę medžiais, kaip ir paprastai visų stepių upių. Miestelyje – tvenkinys, viena gatvė važiuojant turi per pylimą važiuoti. Miestelis, kaip didelis kaimas. Trobesiai, gyvenamos pirkios tęsiasi įvairių krypčių eilėmis po kilometrus. Pats miestelio centras susikaupęs vienoje vietoje: čia paštas, taupymo kasa, savivaldybė, kinas, turgavietė, užkandinė, elektros stotis ir kitos įstaigos.

Miestelio gatvės plačios – ar tik ne po 50 m platumo. Šaligatvių nėra. Gatvės negrįstos, ir dėlto, šiandien, užėjus didesniai vėjui, miestelyje tiek dulkių, kad net nieko per jas negalima matyti. Visur atrodo lyg būtų migla apdengta. Pervažiuojant vėjas buvo iš šono. Ir kartais kad papučia, tai kaip iš krosnies. Tiesiog karštas, kaip kaitinti įkaitintas.

Rugpjūčio 11 d. Važiuojame į Prekaspijos smiltynus. Važiuojame ir bijomės tyrų

nemalonumų. Stepės tęsiasi ir už Medvedicos. Vaizdai tie patys: išdrykę kaimai, laukai ir laukai. Javai, dirvonai su daugybe „suslikų“ (*lietuviškai – starų. – L. P.*) sudarytų kalnelių. Vienur kitur perbėga per kelią mažas žvėrelis – „suslikas“. Perbėgęs per kelią, pabėga kiek, kol pribėga prie urvo ar kitos, jo nuomone, patogios vietos, atsistoja ant dviejų kojų ir lydi savo akutėmis, kol mes pravažiuojame. Mes jį paliekame bestovinti

ir turbūt begalvojančių: „O kodėl aš bėgau?“

Jau pavakarys. Miestų neprivažiuojame, tik tie patys dideli išsidriekę mažų trobelių kaip grybais apsodinti laukai, kaimai žemesnėse laukų vietose – prie išdžiūvusių upokšnių ar šiaip žemesnių vietų. Kaimo viduryje kur nors yra mokykla, paštas ar jo skyrius, kaimo valdyba, krautuvė, kur vietos piliečiai perka duoną ir kitus jų gyvenimui

■ Nukelta į 10 p.

Augalų fiziologė Leonida Novickienė

Dr. Aurika Ričkienė, dr. Virgilija Gavelienė, dr. Sigita Jurkonienė

Šių metų vasarą habil. dr. Leonida Novickienė sutiko savo jubiliejinį gimtadienį. Ji yra ilgametė garsaus augalų fiziologo akademiko Alfonso Merkio bendradarbė ir bendramintė, palikusi ryškų pėdsaką augalų fiziologijos moksle. Remiantis L. Novickienės darbais, Lietuvoje sėkmingai plėtojama augalų vystymosi fiziologijos mokslinių tyrimų kryptis, o jos entuziazmas ir tikėjimas mokslo pažanga įkvepia šiuolaikinį jaunimą.

Leonida Novickienė gimė 1930 m. liepos 17 d. Nerimdaičių kaime, Telsių rajone, Leono Prialgausko ir Vandos Drukteinytės šeimoje. 1937–1949 m. mokėsi Telsių Žemaitės vidurinėje mokykloje. 1949 m. įstojo į Vilniaus universiteto Gamtos mokslų fakultetą, tačiau po dvejų studijų metų dėl tuo metu „nepriimtinos socialinės kilmės“ iš universiteto buvo išmesta. Tik po kelerių metų jai vėl buvo leista tęsti studijas. Nuo trečiojo kurso Leonida pasirinko augalų fiziologės specialybę profesoriaus Jono Dagio vadovaujamoje Augalų anatomijos ir fiziologijos katedroje. Studijas baigė 1957 m., įgydama augalų fiziologo ir chemijos mokytojo specialybę. Jos diplominį darbą „Žaliojo lapo karotinoidų santykio kitimas šviesos poveikyje“, šalia profesoriaus Jono Dagio, konsultavo TSRS MA V. Komarovo Botanikos instituto profesorius D. Sapožnikovas.

Dar studijų metais užsimezgė ilgametė L. Novickienės mokslinė draugystė su Vilniaus universiteto Augalų anatomijos ir fiziologijos katedros profesoriais Jonu Dagiu ir Petru Bluzmanu. Profesorius Jonas Dagys, vienas žymiausių Lietuvos augalų fiziologų, tarpukariu studijavęs Gratzos universitete pas Europoje pripažintą augalų augimo medžiagų tyrėją profesorių Karlą Linsbauerį, turėjo didelę įtaką Leonidai Novickienei, jai renkantis mokslininkės kelią. Kaip prisimena pati jubiliatė, profesorius ją pakvietė dirbti Augalų fiziologų grupėje, kurią jis buvo įkūręs Lietuvos mokslų akademijos Biologijos institute. Šios grupės nariai tapo naujos Augalų fiziologijos laboratorijos bendradarbiais.

Prof. Jonas Dagys (pirmoje eilėje viduryje), doc. Petras Bluzmanas (antroje eilėje viduryje) ir Vilniaus universiteto biologijos specialybės studentės. Pirmoje eilėje dešinėje – Leonida Prialgauskaitė-Novickienė. (1957)

Nuo pat veiklos pradžios šioje laboratorijoje buvo plėtojamos dvi skirtingos mokslinių tyrimų tematikos: profesoriaus Jono Dagio vadovaujami B grupės vitaminų ir kitų augimo medžiagų poveikio kultūrinių augalų augimui ir vystymuisi darbai bei jauno mokslininko, vėliau tapusio akademiku, Alfonso Merkio fiziologinių javų išgulimo priežasčių tyrimai. Tirdamas javų išgulimo fiziologines priežastis, Alfonsas Merkys savo mokslines išvalgas siejo su augalo gravitropine reakcija (augalo gebėjimu užimti reikiamą padėtį Žemės traukos lauko atžvilgiu) ir ypač fitohormono auksino, dar vadinamo indolilacto rūgštimi, veikla.

1959 m., pertvarkius Lietuvos mokslų akademijos Biologijos institutą, Augalų fiziologijos laboratorijos darbuotojai buvo perkelti į Lietuvos mokslų akademijos Botanikos institutą. 1961 m. profesoriui Jonui Dagiui atsisakius Augalų fiziologijos laboratorijos vadovo pareigų, jos vadovu tapo Alfonsas Merkys, kurio pastangomis laboratorijoje vis daugiau dėmesio buvo skiriama augalų gravitropinės reakcijos tyrimams.

Botanikos instituto Augalų fiziologijos laboratorijos sintetinių augimo reguliatorių tyrėjai. Iš kairės: dr. Jonas Jurevičius, Jolanta Pudanaitė, habil. dr. Leonida Novickienė, dr. Virgilija Gavelienė, dr. Laimutė Miliuvienė. (1997)

XX a. viduryje gravitropinė augalų reakcija buvo tiriama įvairiose pasaulio laboratorijose. Buvo žinoma, kad jos metu yra labai svarbus fitohormono auksino veikimas: nuo senų laikų buvo galvojama, kad jis reguliuoja augalo tįstamąjį augimą. Septintojo dešimtmečio pradžioje įvairių pasaulio laboratorijų mokslininkai – Kalifornijos

javų stiebuose. Penkerių metų tyrimų rezultatus ji apibendrino disertacijoje „Aukšinių apykaitos ir kvėpavimo proceso tyrimas javuose ryšium su jų atsparumu išgulimui“, kurią 1966 m. apgynė Vilniaus universitete. Po disertacijos gynimo ji aktyviai įsitraukė į tolesnius auksino tyrimus, siekiančius patvirtinti jo sąveiką su baltymais augalo ląstelėse tįstamojo augimo metu. 1973 m. Alfonsas Merkys, Leonida Novickienė kartu su augalų fiziologais Albinu Putrimu ir Antanu Marčiukaičiu paskelbė apie eksperimento metodiką, leidžiančią augalinėje medžiagoje nustatyti sujungtą su baltymu auksiną. Ši metodika suvaidino svarbų vaidmenį, plėtojant auksino fiziologinio veikimo būdo tyrimus, kurių vėlesni rezultatai gerokai praplėtė bendrąją augalo hormoninės reguliacijos sampratą.

Aštuntojo dešimtmečio pradžioje Botanikos instituto Augalų fiziologijos laboratorijos mokslininkai jau buvo sukaukę tokią didelę patirtį, kad galėjo planuoti kelių kryptių specializuotus gravitropinės augalo reakcijos tyrimus. Viena iš kryptių, plėtojama šioje laboratorijoje, buvo fiziologinių fitohormonų analogų kūrimo ir taikymo žemės ūkio praktikoje darbai. Jiems ir vadovavo Leonida Novickienė. Augalų hormonų ir kitų fiziologiškai aktyvių junginių analogus XX a. viduryje mokslininkai kurdavo, modifikuodami natūralius augalo augimo ir vystymosi dalyvaujančius junginius, daž-

Lietuvos augalų fiziologų draugijos nariai per steigiamąjį susirinkimą. Penkta iš kairės – Leonida Novickienė. (1988)

technologijos instituto profesorius Džeimsas Boneris (*James Bonner*), Indianos universiteto mokslininkas Džeimsas Kei (*James Key*), Harvardo universiteto mokslininkai Laris D. Nudenas (*Larry D. Nooden*), Kenetas V. Timanas (*Keneth V. Thiman*) ir kiti, auksino veiklą augalo ląstelės tįstamojo augimo metu susiejo su baltymų sintezės pokyčiais. Remiantis šiais duomenimis, buvo keliami hipotezė, kad auksinas indukuoja genų, koduojančių specifinius baltymus, atsakingus už pirminės augalinės ląstelės sienelės išsitempimą, veiklą.

Šiais tyrimais labai domėjosi ir Lietuvos augalų fiziologai. Leonida Novickienė buvo tarp pirmųjų laboratorijos bendradarbių, tyrusių auksino būklę ir apykaitą išgulusių

niausiai fitohormonus. Buvo galvojama, kad, pakeitus natūralią augalų hormonų struktūrą, sintetinis junginys aktyviau ir tikslingiau veiks augalo augimą ir vystymąsi. Temos plėtotė buvo susijusi su žemės ūkio praktikos darbais, kurie, siekiant užtikrinti žemės ūkio kultūrų derlingumą, visais laikais buvo labai aktualūs.

Per penkiasdešimt mokslinės veiklos metų Leonida Novickienė kartu su Alfonsu Merkiu sukūrė per šimtą fiziologiškai aktyvių junginių, turinčių augalų augimą skatinančių, lėtinančių, produktyvumą formuojančių savybių, kurių poveikis buvo bandomas įvairioms žemės ūkio kultūroms – javams,

Augalų fiziologė Leonida Novickienė

■ Atkelta iš 9 p.

bulvėms, cukriniams runkeliams, rapsams. Du fiziologiškai aktyviausi junginiai, pavadinti „TA-12“ ir „Venta“, devintojo dešimtmečio pradžioje buvo pripažinti išradimais. 1994 m. apibendrinusi trisdešimties metų tyrinėjimus, Leonida Novickienė parengė ir apgynė habilitacinį darbą „Augalų augimą, vystymąsi ir produktyvumą reguliuojančių fitohormonų ir retardantų analogų kūrimo fiziologiniai pagrindai“. Jos sukurti junginiai, ypač auginsio fiziologinis analogas, pavadintas TA-12, iki šiol mokslininkų naudojami, tiriant žemės ūkio kultūrų atsparumą šalčiui ir sausras.

Šiandienos žvilgsniu vertindami Leonidos Novickienės mokslinius darbus, galime teigti, kad ji kartu su Alfonsu Merkiu sukūrė teori-

nus pagrindus naujų siaurai specializuotų fitohormonų fiziologinių analogų sintezei. Šia tema ji paskelbė per 200 mokslinių straipsnių. Tyrimų rezultatai, sudarantys darbų ciklo „Augalų augimo ir erdvinės orientacijos valdymo fiziologija (1960–2000 m.)“ svarią dalį, 2001 m. buvo įvertinti Lietuvos mokslo premija. Būdamas augalų fiziologijos mokslo entuziastė, Leonida Novickienė vadovavo, parengiant penkias daktaro disertacijas, dalyvavo dešimtyje disertacijų gynimo komitetų, opanavo kolegų darbams. Ji visuomet palaikydavo jaunuosius mokslininkus, juos konsultuodavo ir įkvėpdavo darbui.

Daug dėmesio L. Novickienė skyrė mokslinei visuomeninei veiklai: 1988 m. su akademiku Alfonsu Merkiu įsteigė Lietuvos augalų fiziologų draugiją. Daug metų dirbo jos valdyboje, prisidėjo organizuojant

Po Lietuvos mokslo premijos įteikimo. Iš kairės: dr. Romualdas Laurinavičius, habil. dr. Jūratė Darginavičienė, habil. dr. Leonida Novickienė, akad. Alfonsas Merkys. (2002). Lietuvos augalų fiziologų draugijos archyvo nuotrauka

periodinius draugijos renginius „Profesoriaus S. Jundzilo ir profesoriaus J. Dagio skaitymai“, buvo tarptautinių ir Lietuvos konferencijų, skirtų žymiesiems Lietuvos augalų fiziologams atminti, mokslinių komitetų narė, paskelbė pažintinius straipsnius apie mokslininkus augalų fiziologus – Joną Dagį, Petrą Bluzmaną, Sabiną Karosiene, Alfonsą Merkį.

„Eksperimentas, juk tai taip nepaprasta...“ – sakydavo jubiliatė, skatindama jaunimą moksliniam darbui. Visada geranoriška, nuoširdi, tikinti nenutrūkstama žmonijos pažanga, ji yra pavyzdys ir jauniems Lietuvos mokslininkams. Lietuvos augalų fiziologai sveikina Leonidą Novickienę garbingo jubiliejaus proga ir linki laimės, sveikatos, kūrybinio įkvėpimo. *Autorės yra Gamtos tyrimų centro mokslo darbuotojos*

Ekspedicija į Rusiją ir Kazachstaną (1952 m.) Prof. P. B. Šivickio dienoraščio fragmentai

■ Atkelta iš 8 p.

būtinus dalykus. Visur tos pačios, vienai šeimai gyventi trobelės. Kartais tvartelis, pašarui pastoginė, o kartais ir be jų. Ten, toliau važiuojant, dažnai būdavo matomos kiziako (*kiziakas – džiovintas presuotas žolėdžių gyvulių mėšlas, naudojamas kurui, – L. P.*) krūvos, sudėtos taip, kad jis galėtų geriau džiuoti. Sutemus atvažiavome į Kamyšiną. Tai yra senas pirklių miestas ir tikrai reikia jį miestu vadinti.

Rugpjūčio 12 d. Buvome Kamyšine. Čia nakvojome viešbutėlyje. Vakare mūsų šoferis ir jo draugai pasigėrė ir buvo šiek tiek nemalonumų, nes viešbučio valdyba neleido jam nakvoti mašinoje, liepė užimti kambaryje lovą, o kadangi nebuvo galima palikti vienos mašinos, tai mūsų vadas pats nuėjo pernaktuoti vežime, davęs mums įsakymą rytą pusę šešių sukilti, nes prieš septynias turime būti prie kelto, kad pervažiuotume Volgą ir važiuotume toliau į užvolgį.

Pervaziavę Volgą, važiavome į Nikolajevską. Čia norėjome kai ko „bazare“ (*liet. – turguje*) nusipirkti ir ieškojome, kaip privažiuoti prie jo, bet kur tik nevažiuoji, ant visų gatvių ir skersgatvių, kurios veda į bazarą, leidžiamos tik vienatone mašinos. Tik pervaziavę visas bazaran vedančias gatves ir privažiuavę prie klonio kranto, sužinojome, kad galima vieną kvartalą važiuoti ir su sunkia mašina. Mes pasukome į draudžiamą zoną ir privažiuavę prie bazarą pradėjome į visas puses vaikščioti: vieni į rinką, kiti ieškoti, kur valgykla, kiti – kitur. Rinkoje beveik nieko nebuvo. Buvo tik kelios dynės (moliūgai), pomidorai, česnakai ir daugiau beveik nieko.

Rugpjūčio 18 d. Atvažiavome į Džangalą jau vėlai vakare. Nuo Urdo iki Džangalos – apie 180 kilometrų. Dabar ši miestelių vadina Novaja Kazanka, bet vietos gyventojai jį tebevadina pirmuoju vardu. Ir miestelyje įvairios valdiškos iškabos kol kas vartoja tik Džangala vardą.

Džangaloje apsistojome vietos gyventojų namuose. Aš juose nelabai norėjau apsistoti, nes tikrai maniau, kad troboje, ypačiai kai langai uždarinėti, bus nelengva gyventi. Tačiau mus prigąsdino tarantulomis, falangomis (*voragyviais – L.P.*), kurie, esą, lauke

Susitikimas su vietiniais žmonėmis

miegant, labai pavojingi. Mūsų vadovybė nutarė vis tik eiti į vidų. Suėję radome labai gražų kambarį, išklotą divonais (kilimais), su gražia lova, paveikslais ir radijo mazgu. Nors ir karšta, bet jauku. Čia pasitiesėme savo patalynę, pavakarieniavome ir sugulėme, tiesiai ant maišų, bet į maišus nelindome, nes buvo per karšta. Tik vėlai rytą apsiklojome drobulemis. Miegojome iki vėlaus ryto, bene iki pusės devintos Stalingrado laiku.

Tik ką atvažiavę į Džangalą, dar tebeieškant kur apsistoti, vietos gyventojų paklausus (pasitaikė mergaitė, mokanti gerai rusiškai, kas čia retas dalykas), kur yra jų šulinys, prie kurio mes galėtume apsistoti, sužinojome, kad jis yra ne arčiau kaip už 15 kilometrų. Vienas esąs už 7 kilometrų, bet vanduo ten nelabai geras. Tolimesniame – labai geras, bet iš jo vandeniui gauti reikia turėti leidimą iš aviogeologinės ekspedicijos vadovybės.

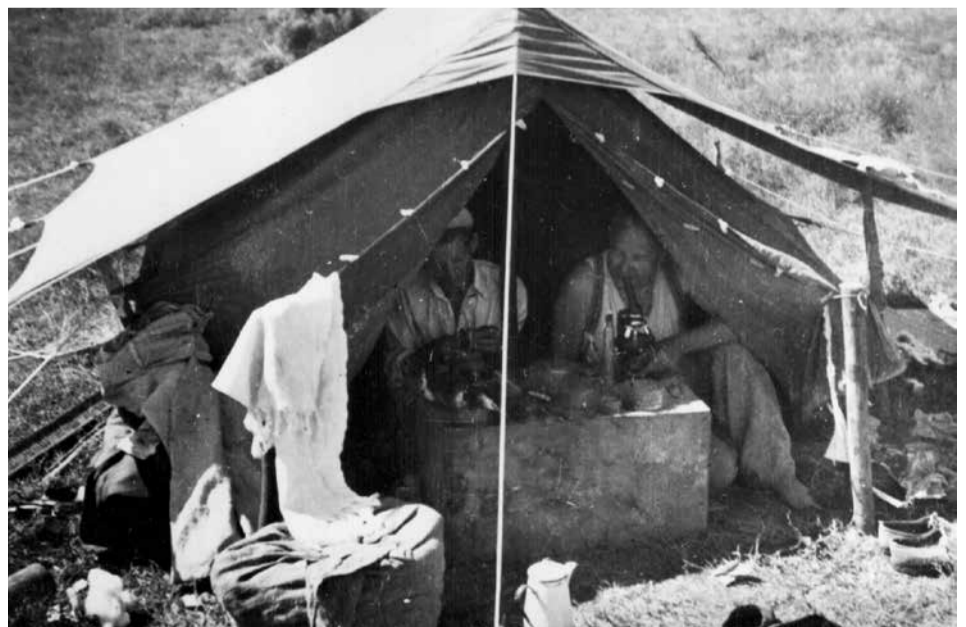
Taigi, vandens problema čia labai aštri. Vienoje pusėje – miestelio ežeras, kitoje – kitas, bet abu per sūrūs ir gėrimui, ir valgio gaminimui netinka. Nors jų sūrumas, matyt, nelabai didelis, nes pakraščiais auga lendrės ir kiti paprasti vandens augalai, be to, visu pakraščiu išmėtyta daugybė *Stagnalis (kūdrinukė – L. P.)* kiautių. Mačiau vietos gyventojus kazachus, nešančius naščiais vandenį iš ežero į namus. Sako, namų apyvokos reikalams.

mūsų palapinės. Po vidurnakčio ji praėjo. Po to pora dienų buvo karštų. Temperatūra pavėsyje buvo pakilus iki 38 C. Vėliau – vėl vėjai ir debesuota. Šeštadienio naktį – lietus, bet diena – giedra, o iš šeštadienio į pirmadienį – tikra liūtis. Lietuvai pradėjus lyti, visa aplinka sužaliavo. Visur žalia, gražu, tik nemalonu, kai negali galvos iš palapinės iškišti.

Per savaitę čia padarėme nemažai darbo. Paėmėme mažiausiai po vieną kartą planktono iš ežero Sor (kurį dabar vadina Karaševu), iš ežero Tšagil, kurį dabar vadina Bolšoje Stepanovo, ir iš upės – Bolšaja, kurios slėnyje yra visi šie ežerai. O jų yra daugybė. Išskrodėme du šimtus *Lymnea Stagnalis*, keletą žuvų, tris paukščius, parinkome įvairios kitos biologinės medžiagos. Visa tai duos pagrindo apibūdinti šiuos geluosius vandenius.

Ežeras Sor, kuris kazachiškai reiškia sūrus, yra didelis, pailgas, apžėlusiais pakraščiais. Vanduo jame – kiek šarmingas. Iš pradžių skonis nelabai bjaurus, bet vėliau jis pasidaro nemalonus. Taigi, virimui ir kitiems namų reikalams iš jo vandens neimama. Mes tą vandenį vartojojome tik pirmą dieną, o vėliau nešėme iš upės. Visi ekspedicijos dalyviai darė taip pat.

(*Tęsinys – kitame numeryje*)

Lauko laboratorija palapinėje

Neseniai įkurtas pirmasis Lietuvoje regioninis inovacijų centras liko be patalpų

Žemaitijos inovacijų centro steigimo konferencija Rietave. Iš kairės: VU prof. Dalius Serafinas, Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo tarybos pirmininkė Dalia Matukienė, Rietavo savivaldybės meras Antanas Čarneckis, Lietuvos mokslininkų sąjungos pirmininkas Jonas Jasaitis, LAMMC Vėžaičių filialo direktorė dr. Danutė Karčiauskienė, ūkininkas Marius Čekavičius ir kt.

Žemaitijos inovacijų centro steigimo konferencijos Rietave dalyviai

Ką tik sužinojome, kad šių metų pradžioje Rietave įvykusios konferencijos metu Lietuvos mokslininkų sąjungos kartu su partneriais įkurtas pirmasis Lietuvoje regioninės plėtros padalinys – Žemaitijos inovacijų centras liko be patalpų. Rugsėjo 10 d. įvykusiame Rietavo savivaldybės tarybos posėdyje tarybos nariai atmetė

Žemaitijos inovacijų centro prašymą suteikti centro veiklai Žemaitijos kolegijos patalpas.

Žemaitijos inovacijų centro komanda kelis pastaruosius mėnesius dėjo labai daug pastangų, kad 2016 m. uždarytos kolegijos pastatai būtų perduoti Rietavo savivaldybei ir centras pagaliau galėtų teisėtai jomis naudotis, skatindamas regionų socio-eko-

nomiņę ir kultūrinę raidą. Nuo pavasario Žemaitijos inovacijų centras šiose patalpose su savivaldybės žinia planavo savo projektingą veiklą, sudarė bendradarbiavimo sutartis su Klaipėdos universitetu, LAMMC Vėžaičių filialu, organizavo seminarus ir kitus renginius visuomenei.

Savivaldybės taryba valdyti buvusios

kolegijos pastatą perdavė verslininku, sportinės ir turistinės veiklos propaguotoju prisistačiusiam asmeniui iš Klaipėdos, kuris buvusį kolegijos bendrabutį žada paversti viešbučiu sportininkams ir turistams. Šio asmens niekas iš mūsų nebuvo net matę. Pirmą kartą jį išvydome tik per savivaldybės tarybos posėdį. ■

NETEKTYS

Vilniaus pedagoginio universiteto docentė dr. Laima Liuda Gėgžnaitė

*Lapai pagelto, visur jų pilna,
Prasideda rudenėlio daina.
Tai lyja, tai vėl saulė kviečia,
O Tu išėjai, – nelaukta...*

Prof. Antanas Kiveris

Šių metų vasaros pabaiga paženklinta skaudžia netektimi: eidama 91-uosius metus, rugpjūčio 27 d. į Amžinybę iškeliavo buvusio Lietuvos edukologijos

universiteto (anksčiau – VPU, iki 1992 m. – VVPI) Bendrosios fizikos katedros docentė, fizikos mokslų daktarė dr. Laima Liuda Gėgžnaitė.

L. L. Gėgžnaitė gimė 1930 m. sausio 14 d. Šėtoje (Kėdainių r.), Lietuvos kariuomenės kūrėjo savanorio, Vyties Kryžiaus ordininko, pedagogo Jurgio ir Marijos Gėgžnų šeimoje. Jos tėtis Jurgis Gėgžna 1925–1929 m. dirbo Šėtos pradinės mokyklos vedėju, o nuo 1931 m. sausio 1 d., eidamas Krekenavos pradinės mokyklos vedėjo pareigas, pradėjo naujos mokyklos statybą Šėduvos gatvėje. Mokykla buvo atidaryta 1933 m. spalį. Šiuo metu šiame pastate įsikūrę slaugos namai ir ligoninė, ant jo sienos yra atminimo lenta, skirta buvusios mokyklos statytojui J. Gėgžnai.

Baigusi Krekenavos pradžios mokyklą, Laima Gėgžnaitė mokėsi Panevėžio mergaičių gimnazijoje (1949 m. pervadintoje 2-jąja vidurine mokykla). Ją baigusi, įstojo į Vilniaus universiteto Fizikos fakultetą, kur dėstė iškilus to meto Lietuvos fizikai: akademikas prof. Povilas Brazdžiūnas, prof. Adolfas Jucys, prof. Henrikas Jonaitis ir kt. 1953 m. pradėjo studijuoti tuometinio Kau-

no politechnikos instituto (dabar – KTU) aspirantūroje. Ją baigusi, 1956 m. pradėjo dirbti Vilniaus universiteto Eksperimentinės fizikos katedros asistente, o eidama antraeiles pareigas – specialiųjų fizikos dalykų dėstytoja tuometiniame Vilniaus valstybiniame pedagoginiame institute. Čia L. Gėgžnaitė įsitraukė į kristalofosforų tyrimų laboratorijos veiklą ir 1973 m. Vilniaus universiteto Fizikos fakulteto Mokslo taryboje apgynė kandidato disertaciją „Cinko sulfido kristalofosforų elektroluminescencijos kai kurie efektai“ (vadovas – doc. P. Pipinys). 1993 m. nostrifikuota, suteikiant fizikos mokslų daktaro laipsnį. 1978 m. jai buvo suteiktas docento pedagoginis vardas.

Su bendraautoriais įvairiuose Lietuvos ir užsienio prestižiniuose fizikos žurnaluose L. Gėgžnaitė paskelbė 17 mokslo straipsnių, skaitė pranešimus nacionalinėse ir užsienio valstybių fizikų konferencijose. Buvę studentai įvairių susitikimų metu iki šiol šiltai prisimena jos principingumą ir reiklumą, begalinę kantrybę, aiškinant sudėtingus optikos ir spektroskopijos dalykus. 1980 m. L. Gėgžnaitė apdovanota aukštojo mokslo

ministro prof. H. Zabulio garbės raštu, 1993 m. – kultūros ir švietimo ministro D. Trinkūno padėkos raštu. 1993 m. metais išėjo į pensiją ir atsidėjo mėgėjiškai sodininkystei.

Šviesus velionės Laimos Gėgžnaitės atminimas ilgam išliks jos kolegų, visų bendradarbių ir buvusių studentų atmintyje. Lietuvos edukologijos universiteto Alumnų draugija reiškia gilią užuojautą dėl šios netekties jos sūnui Gyčiui, kitiems artimiesiems ir buvusiems bendradarbiams.

Mieloji Laima, ilsėkis ramybėje ir tebūnie Tau lengva Krekenavos kapų žemelė, Tavo palaikams atgulus greta savo tėčio, nepriklausomos Lietuvos kūrėjo. *LEU Alumnų draugija*

*Žmogus – bejėgis, gamta ta – visagalė,
Prieš juodą nebūtį lemties.
Sprendimo jos pakeisti niekas negali,
Dar taip reikėjo Jūsų rankų ir širdies.*

*Jūs gyvensite gėlės kiekvienu žiedu,
Būsité vėjeliu ir plaukus sušukuosite.
Ir tik sapne paguodos ranką bepaduosite*

NETEKTYS

In memoriam prof. habil. dr. Domui Smaliukui 1936 07 28 – 2020 08 28

Lietuvos edukologijos universiteto Alumnų draugija su giliu liūdesiu praneša, kad Lietuvos mokslininkus

sukrėtė skaudi netektis. Nelauktai išėjo vienas iškiliausių Lietuvos biologijos mokslo korifėjų. Eidamas 85-uosius metus, 2020 m. rugpjūčio 28 d. mirė buvusio Lietuvos edukologijos universiteto prof. habil. dr. Domas Smaliukas.

Domas Smaliukas gimė 1936 m. liepos 28 d. Švendubrės kaime (buv. Varėnos r., dabar – Druskininkų savivaldybė). 1954 m. baigė Druskininkų vidurinę mokyklą, 1959 m. – Vilniaus pedagoginio instituto Gamtos-geografijos fakultetą, įgydamas biologijos, chemijos ir žemės ūkio pagrindų mokytojo specialybę. 1959–1979 m. dirbo Botanikos institute, 1979–2010 m. dėstė Vilniaus pedagoginiame universitete (iki 1992 m. – VPI). 1967 m. Vilniaus universitete Domas Smaliukas apgynė daktaro disertaciją „Lietuvos gluosniai (Salix L.), jų biologija ir biocheminė charakteristika“. 1980–2002 m. dirbo Botanikos institute apgynė habilitacinę disertaciją

„Lietuvos gluosniai (Salix L.) taksonomija, biologija, fitocenologija, biocheminės savybės ir ištekčiai“. Jam suteiktas habilituoto daktaro laipsnis, o 1999-aisiais – pedagoginis profesoriaus vardas.

Profesoriaus mokslinių tyrimų svarbiausios sritys: Lietuvos laukinės floros augalų rūšių botaninė įvairovė, jų paplitimas, biologinės ir ekologinės ypatybės, Lietuvos gluosnių genofondas, kloninė atranka, genotipų morfologinės savybės ir produktyvumas. Vienas ir su bendraautorais išleido knygas: „Vaistiniai augalai“ (1973), „Rauginiai augalai ir jų panaudojimas“ (1975, rusų kalba), „Biologo vadovas“ (1987), „Lietuvos naudingieji augalai“ (1992), „Lietuvos dendroflora“ (2003), „Lietuvos raudonoji knyga“ (2007), „Lietuvos gluosniai (Salix L.): taksonomija, biologija, biocheminės savybės ir ištekčiai“ (1996), paskelbė per šimtą mokslinių straipsnių.

Prof. D. Smaliukas buvo Lietuvos švieti-

mo ir mokslo ministerijos Gamtos mokslų ekspertų komisijos narys, Nuolatinės augalų nacionalinių genetinių išteklių komisijos narys. Kartu su kolegomis iš Botanikos katedros vykdė plačius gamtamokslinio ugdymo tyrimus. Daugelį metų vadovavo Gamtos mokslų fakulteto tarybai, buvo ilgalaikis universiteto Senato narys. Jo pastangomis buvo įsteigta universiteto oranžerija. Profesorius labai rūpinosi Gamtos mokslų fakulteto studentų praktikos baze Tamašavoje, vadovavo fakulteto studentų lauko ir gamybinėms praktikoms bei tyrimo ekspedicijoms.

Lietuvos edukologijos universiteto Alumnų draugija reiškia gilią užuojautą velionio žmonai Apolonijai, kitiems šeimos nariams ir kolegoms. Tegul iškilaus profesoriaus atminimas ilgam išlieka visų mūsų atmintyje, kaip darbštaus, pareigingo, studentų ir bendradarbių gerbiamo dėstytojo pavyzdys. *LEU Alumnų draugija*

In memoriam Zitai Astai Alaunienei

*Taip tyliai ašara nurieda,
Lelijų žiedlapiais baltais,
Sunku palikti šį pasaulį,
Į Rojaus sodus Dievas išleis...*

Eidama 90-uosius, į amžinuosius Viešpaties sodus iškeliavo nusipelnusi kalbininkė, mokslų daktarė, Vilniaus pedagoginio (vėliau – Lietuvos edukologijos) universiteto docentė Zita Asta Alaunienė.

Būsimoji mokslininkė Zita Asta gimė 1931 m. balandžio 27 d. Marijampolėje. Mokėsi Marijampolės Petro Kriaučiūno pradinėje mokykloje, vėliau – Marijampolės mergaičių gimnazijoje. Lituanišką studijavo Vilniaus universitete. 1950–1960 m. mokytojavo Pandėlio vidurinėje mokykloje, kurioje tuo metu direktoriumi dirbo matematikas Andrius Lėpeškevičius, tapęs jos tolimesnio darbo kolega. 1960–1991 m. dirbo Pedagogikos mokslinio tyrimo institute (PMTI), o nuo 1991 m. – Vilniaus pedagoginiame institute (nuo 1992 m. – VPU, dar vėliau – LEU).

Dirbdama PMTI, 1974 m. Z. A. Alaunienė Vilniaus universiteto taryboje apgynė kandidato disertaciją „Sakinių siejimo mokymas, panaudojant atpasakojimus IV klasėje“, kuri 1993 m. nostrifikuota į mokslų daktaro

laipsnį. 1991–1996 m. vadovavo VPU Lietuvių kalbos katedrai. 1992 m. VPU taryba jai suteikė pedagoginį docento vardą. Šiame universitete dirbo iki 2005 m., dėstė kalbos kultūros ir specialybės kalbos kursus: rašinio metodiką, mokinių kalbos raidą. Svarbiausi Zitos Astos Alaunienės leidiniai: „Sakinių siejimas ir mokinių kalba“ (1978), „Kalbos kultūros pratybos“ (1995), „Skiemeninio kirčiavimo treniruoklio žodynelis ir pratimai“ (su bendraautore V. Mauricaite, 1997).

Savo 85-mečio proga Z. A. Alaunienė davė interviu žurnalui „Veidas“ (2016, Nr. 31), kuris sulaukė didelio atgarsio. Štai trumpa ištrauka iš jos pokalbio su korespondente Aušra Lėka „Ar be lietuviškų kabučiu gali būti tikras lietuvis?“. „Jei ateisite pas mane į svečius ir pakviesiu atsisėsti ant šliobenkės, nelabai suprasite. O mano močiutė visą gyvenimą miegojo „šliobenkėje“, kurią dabar vadiname sofa-lova.“

Lingvistikos ekspertė šiame pokalbyje pažymėjo, kad kalba labai pasikeitė, bet tai – neišvengiama. Kai ką, jos nuomone, gal ir be

reikalo kaitaliojame, bet kai ko, priešingai, laikomės įsitvėrę. 2016 m. paskelbus, kad lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminu neišlaikė kas dešimtas abiturientas, išsigandome, kad auga beraščių karta...

– Nuo žymesnės rašybos „revoliucijos“, kai spiauna / piauna / bjaurus/ rugpiūtis ir kiti panašūs žodžiai virto „spjauna / pjauna / bjaurus / rugpjūtis, o „tur būt“, „gal būt“ tapo „turbūt“, „galbūt“, praėjo beveik trys dešimtmečiai. Nuo skyrybos liberalizavimo, kai leista kai kur kablelius dėti pagal savo kalbos supratimą ir intonaciją, praėjo 10 metų, tuomet pastebėjo Z. A. Alaunienė.

LEU Alumnų draugija reiškia gilią užuojautą dėl doc. dr. Astos Zitos Alaunienės mirties jos šeimai ir kitiems artimiesiems, buvusiems bendradarbiams ir studentams bei visiems, pažinojusiems velionę. Gerbiame Zita Asta, tegul Tavo nuveikti darbai ir įžvalgos ilgam išlieka visų mūsų atmintyje... Išsėkis ramybėje, tebus Tau lengva Kairėnų kapų žemelė. Amžinąjį atilsį. *LEU Alumnų draugija*

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2020 m. skyrė 8 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygintas Gontis, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Milena Medineckienė, Andrius Pukas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė, Raimundas Kaminskas
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei nei visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.